

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
освітньо-професійна програма «Менеджмент»
спеціальність 073 «Менеджмент»

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА
ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ В ПП «КЛЕКОТИНСЬКЕ»
ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

здобувача вищої освіти **Опук Катерини Юріївни**

Науковий керівник: д.е.н., професор кафедри
менеджменту

Андрейченко Андрій Вадимович _____

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри економічної
теорії та економіки підприємства Одеського
державного аграрного університету

Петренко Ольга Павлівна

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ Галина ЗАПША

« _____ » _____ 2024 р.

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра менеджменту

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 073 Менеджмент

Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту

Галина ЗАПІША

«01» лютого 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ**

Опук Катерини Юріївни

1. Тема роботи: *«Управління інноваційним розвитком рослинництва та напрямки його удосконалення в ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області»*, науковий керівник роботи: д.е.н., професор Андрій **АНДРЕЙЧЕНКО** затверджені наказом ректора Одеського державного аграрного університету № 105 від «15» травня 2024 р.

2. Строк подання здобувачкою кваліфікаційної роботи 10 червня 2024 р.

3. Об'єкт дослідження: *процеси управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства на базі ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області.*

4. Предмет дослідження: *теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства.*

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

5.1. Теоретико-методичний розділ:

– *узагальнити підходи вчених щодо сутності і складових інноваційного розвитку підприємства;*

– *висвітлити зміст управління інноваційним розвитком аграрної організації;*

– *розглянути особливості, фактори і механізм управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;*

5.2. Аналітичний розділ:

– *дослідити економічні умови інноваційного розвитку галузі рослинництва в підприємстві;*

– *здійснити аналіз розвитку галузі рослинництва в господарстві;*

– *провести оцінку ефективності управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;*

5.3.Рекомендаційно-розрахунковий розділ:

– *сформувати напрямки удосконалення функцій управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;*

– *запропонувати проект інноваційного розвитку рослинництва в господарстві;*

– *оцінити ефективність запропонованого проекту.*

6. Орієнтовний перелік графічного та табличного матеріалу:

6.1.До теоретико-методичного розділу:

Підходи вчених до визначення поняття «управління інноваційним розвитком»

Складові інноваційного розвитку галузі рослинництва

Фактори впливу на інноваційний розвиток галузі рослинництва с.-г. підприємств

6.2. До аналітичного розділу:

Показники розмірів ПП «Клекотинське»

Показники ефективності господарювання ПП «Клекотинське»

Організаційна структура ПП «Клекотинське»

Структура управління ПП «Клекотинське»

Виробництво основних видів продукції рослинництва в ПП «Клекотинське», ц

Склад і структура посівних площ в ПП «Клекотинське»

Урожайність сільськогосподарських культур в ПП «Клекотинське», ц/га

Вплив зміни посівних площ і урожайності на валові збори сільськогосподарських культур ПП «Клекотинське»

Обсяги реалізації продукції рослинництва в ПП «Клекотинське», ц

Показники економічної ефективності виробництва основних видів продукції рослинництва в ПП «Клекотинське»

6.3. До рекомендаційно-розрахункового розділу:

Функції управління інноваційним розвитком галузі рослинництва ПП «Клекотинське»

Грошові потоки проекту

Оцінка ефективності проекту

7. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: науково-методична література з управління інноваційним потенціалом, наукові публікації в періодичних виданнях за даною тематикою, звітність ПП «Клекотинське», матеріали штатного розпису ПП «Клекотинське», статистичні дані, нормативно-правова база, результати власних спостережень автора, матеріали мережі Інтернет.

8. Дата видачі завдання:

01.02. 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Кількість кредитів	Примітка
1	Визначення теми, об'єкта та предмета дослідження	1.02.24 – 15.02.24	0,2	виконано
2	Отримання завдання і складання змісту (плану) кваліфікаційної роботи	15.02.24	0,1	виконано
3	Складання календарного плану – графіку з підготовки кваліфікаційної роботи	15.02.24	0,1	виконано
4	Написання першого (теоретико-методичного) розділу роботи	16.02.24– 25.03.24	1	виконано
5	Вивчення матеріалів базових підприємств	25.03.24– 05.04.24	0,5	виконано
6	Написання другого (аналітичного) розділу роботи	05.04.24– 25.04.24	1	виконано
7	Написання третього (проектно-розрахункового) розділу роботи	25.04.24– 22.05.24	1	виконано
8	Написання висновків, списку літератури	22.05.24 – 27.05.24	0,3	виконано
9	Перевірка роботи науковим керівником	27.05.24– 4.06.24	0	виконано
10	Доопрацювання роботи після зауважень наукового керівника	5.06.24 – 7.06.24	0,3	виконано
11	Підготовка до захисту: доповідь, ілюстративний матеріал	8.06.24– 9.06.24	0,5	виконано
12	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	10.06.24	0,1	виконано
14	Перевірка роботи на оригінальність	10. 06.24 – 17.06.24	0	виконано
15	Попередній захист на кафедрі	17.06.24– 19.06.24	0,4	виконано
16	Рецензування кваліфікаційної роботи	19.06.24 – 22.06.24	0	виконано
17	Захист кваліфікаційної роботи	24.06.24 – 28.06.24	1,5	виконано
	Всього		4,5	

Здобувачка ОС «бакалавр» _____ Катерина ОПУК

Науковий керівник: _____ Андрій АНДРЕЙЧЕНКО

РЕФЕРАТ

Опук К.Ю. Управління інноваційним розвитком рослинництва та напрями його удосконалення в ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, 2024.

Актуальність теми. Управління інноваційним розвитком галузі рослинництва важливе для будь-якого аграрного підприємства, оскільки воно забезпечує підвищення урожайності, що є ключовим фактором для підвищення його прибутковості. Інноваційні підходи дозволяють оптимізувати використання ресурсів, таких як насіння, добрива та паливе, що дозволяє знизити витрати та підвищити ефективність виробництва. Крім того, застосування сучасних технологій та методик сприяє адаптації до змін кліматичних умов і покращенню стійкості до захворювань та шкідників. Нарешті, інновації допомагають підприємствам залишатися конкурентоспроможними на ринку, забезпечуючи високу якість продукції та відповідність сучасним стандартам.

Також питання управління інноваційним розвитком рослинництва є актуальним для України в складних умовах війни, оскільки воно дозволяє підвищити ефективність та стійкість аграрного виробництва навіть у складних обставинах. Інноваційні методи допомагають зменшити залежність від імпортованих ресурсів і забезпечити стабільність продовольчої безпеки країни. Крім того, впровадження сучасних технологій може сприяти швидшому відновленню сільськогосподарського сектору після закінчення конфлікту, підтримуючи економічну стійкість та розвиток, що свідчить про актуальність обраної теми.

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва на рівні сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети, в дослідженні ставилися та вирішувалися наступні завдання:

- узагальнити підходи вчених щодо сутності і складових інноваційного розвитку підприємства;
- висвітлити зміст управління інноваційним розвитком аграрної організації;
- розглянути особливості, фактори і механізми управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;
- дослідити економічні умови інноваційного розвитку галузі рослинництва в підприємстві;
- здійснити аналіз розвитку галузі рослинництва в господарстві;

- провести оцінку ефективності управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;
- сформулювати напрямки удосконалення функцій управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;
- запропонувати проект інноваційного розвитку рослинництва в господарстві;
- оцінити ефективність запропонованого проекту.

Об'єктом дослідження є процеси управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства на базі ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання процесів управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства на мікрорівні. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження, як: абстрактно-логічний (при дослідженні сутності і складових інноваційного розвитку підприємства); монографічний (при узагальненні особливостей, факторів і механізму управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства); індексний (при аналізі показників господарської та фінансової діяльності ПП «Клекотинське»); трендового аналізу (при виявленні тенденцій зміни урожайності зернових культур ПП «Клекотинське»), структурного аналізу (при аналізі структурних складових активів, капіталу, чистої виручки); елімінування (при виявленні впливу факторів на зміну валових зборів сільськогосподарських культур в ПП «Клекотинське»); розрахунково-конструктивний метод (при оцінці ефективності проекту придбання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8»).

Зміст роботи. У першому розділі «Теоретичні засади управління інноваційним розвитком рослинництва аграрного підприємства» узагальнено підходи вчених щодо сутності і складових інноваційного розвитку підприємства; висвітлено зміст управління інноваційним розвитком аграрної організації; розглянуто особливості, фактори і механізм управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства.

У другому розділі «Стан управління інноваційним розвитком рослинництва в ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області» оцінено наявні організаційні, ресурсні та виробничі умови діяльності підприємства, які впливають на інноваційний розвиток галузі рослинництва в підприємстві; здійснено аналіз розвитку галузі рослинництва в господарстві; проведено оцінку ефективності управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства.

У третьому розділі «Напрями підвищення ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва в ПП «Клекотинське» Жмеринського

району Вінницької області» сформовано напрямки удосконалення функцій управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства; запропоновано проект інноваційного розвитку рослинництва в господарстві шляхом придбання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8»; оцінено ефективність запропонованого проекту.

Практична значущість роботи полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства. Положення і висновки роботи можуть бути використані для удосконалення управління інноваційним розвитком рослинництва типових аграрних підприємств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота містить 25 таблиць, 7 рисунків, 3 додатки. Бібліографічний список нараховує 69 літературних джерел, що викладені на 7 сторінках.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, рослинництво, управління, організація, посадові обов'язки, функції, ефективність проекту.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність і складові інноваційного розвитку підприємства.....	7
1.2. Зміст управління інноваційним розвитком аграрної організації.....	11
1.3. Особливості, фактори і механізм управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства	18
 РОЗДІЛ 2. СТАН УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА В ПП «КЛЕКОТИНСЬКЕ» ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	29
2.1. Економічні умови інноваційного розвитку галузі рослинництва в підприємстві.....	29
2.2. Аналіз розвитку галузі рослинництва в господарстві.....	38
2.3. Оцінка ефективності управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства	45
 РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА В ПП «КЛЕКОТИНСЬКЕ» ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	50
3.1. Удосконалення функцій управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства	50
3.2. Проект інноваційного розвитку рослинництва в господарстві.....	57
3.3. Оцінка ефективності проекту	63
 ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Управління інноваційним розвитком галузі рослинництва важливе для будь-якого аграрного підприємства, оскільки воно забезпечує підвищення урожайності, що є ключовим фактором для підвищення його прибутковості. Інноваційні підходи дозволяють оптимізувати використання ресурсів, таких як насіння, добрива та паливо, що дозволяє знизити витрати та підвищити ефективність виробництва. Крім того, застосування сучасних технологій та методик сприяє адаптації до змін кліматичних умов і покращенню стійкості до захворювань та шкідників. Нарешті, інновації допомагають підприємствам залишатися конкурентоспроможними на ринку, забезпечуючи високу якість продукції та відповідність сучасним стандартам.

Також питання управління інноваційним розвитком рослинництва є актуальним для України в складних умовах війни, оскільки воно дозволяє підвищити ефективність та стійкість аграрного виробництва навіть у складних обставинах. Інноваційні методи допомагають зменшити залежність від імпортованих ресурсів і забезпечити стабільність продовольчої безпеки країни. Крім того, впровадження сучасних технологій може сприяти швидшому відновленню сільськогосподарського сектору після закінчення конфлікту, підтримуючи економічну стійкість та розвиток, що свідчить про актуальність обраної теми.

Науковий інтерес до проблеми управління інноваційним розвитком рослинництва на рівні підприємства проявляли такі вчені як: І. Бакушевич, Ю. Бажал [3], М. Блауг, М. Гаман [7], Т. Близнюк [8], В. Гриньова [13], В. Джеджула, І. Єпіфанова, О. Цвик [15], А. Загородній, А. Бойчук [18], В. Зязько [22], С. Ілляшенко [24], Н. Коюда [35], С. Михальченко [42], М. Новачук [50], А. Олійник [51], Б. М. Розенбліт [59], О. Чернушкіна [65], Т. Чорна [66], О. Шилова [67], а також багато інших. Проте питання практичного впровадження рекомендацій і методик управління інноваційним розвитком рослинництва в

практику діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств все ще є досить актуальними.

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів та науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва на рівні сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети, в дослідженні ставилися та вирішувалися наступні *завдання*:

- узагальнити підходи вчених щодо сутності і складових інноваційного розвитку підприємства;
- висвітлити зміст управління інноваційним розвитком аграрної організації;
- розглянути особливості, фактори і механізм управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;
- дослідити економічні умови інноваційного розвитку галузі рослинництва в підприємстві;
- здійснити аналіз розвитку галузі рослинництва в господарстві;
- провести оцінку ефективності управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;
- сформулювати напрямки удосконалення функцій управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства;
- запропонувати проект інноваційного розвитку рослинництва в господарстві;
- оцінити ефективність запропонованого проекту.

Об'єктом дослідження є процеси управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства на базі ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дослідження виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання процесів управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства на мікрорівні. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження, як: абстрактно-логічний (при дослідженні сутності і складових інноваційного розвитку підприємства); монографічний (при узагальненні особливостей, факторів і механізму управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства); індексний (при аналізі показників господарської та фінансової діяльності ПП «Клекотинське»); трендового аналізу (при виявленні тенденцій зміни урожайності зернових культур ПП «Клекотинське»), структурного аналізу (при аналізі структурних складових активів, капіталу, чистої виручки); елімінування (при виявленні впливу факторів на зміну валових зборів сільськогосподарських культур в ПП «Клекотинське»); розрахунково-конструктивний метод (при оцінці ефективності проекту придбання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8»).

Джерелами інформації служили підручники та навчальні посібники, науково-методична література з основних питань сутності, складових інноваційного потенціалу підприємства та управління ним, наукові публікації в періодичних виданнях за тематикою, нормативно-правова база, річна звітність ПП «Клекотинське», матеріали сайту компанії Väderstad, статистичні дані, результати власних спостережень автора.

Практична значущість роботи полягає у розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства. Положення і висновки роботи можуть

бути використані для удосконалення управління інноваційним розвитком рослинництва типових аграрних підприємств.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи представлений на 73 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 25 таблиць, 7 рисунків, 3 додатки. Бібліографічний список нараховує 69 літературних джерел, що викладені на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність і складові інноваційного розвитку підприємства

На сьогоднішній день поняття «інновація» є одним з найпопулярніших і улюблених, оскільки використовується повсюдно. У зв'язку зі стрімким розвитком науково-технічного прогресу виникає серйозна конкуренція, оскільки кожне з підприємств прагне бути першим в області новітніх технологічних інновацій. Конкуренція також може сприяти скороченню життєвого циклу продукції та швидкій зміні потреб. Інновації та розвиток є ключовими факторами зростання корпоративних прибутків, поліпшення якості продукції, запобігання впливу індустріалізації на навколишнє середовище. Інновація та розвиток підприємства – це певний безперервний рух до кількісного вдосконалення [22, с. 145] а інноваційна діяльність – це діяльність, яка націлена на оновлення існуючого, та створення і використання вже нового продукту з метою створення максимального задоволення суспільних потреб.

Існує багато визначень терміну «інноваційна діяльність». За визначенням вченого Бакушевич І.В. інноваційна діяльність – товари, послуги, виробничі процеси, які перетворились в більш технологічні, нові технології. Саме інноваційний процес здійснює прогресивні зміни, які впроваджуються в нові технічні розробки. Вони повинні нести в собі новизну, приносити прибуток виробнику, та задовольнити попит на ринку [3, с.50].

Закон України «Про інноваційну діяльність» формулює собою поняття як, діяльність, яка спрямована на комерціалізацію з використанням наукових результатів і розробки, виведення на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [19]

Т.П. Близнюк вважає, що поняття «інноваційна діяльність» – це складна динамічна система заходів з використанням результатів завершених науково-

технічних досліджень, організаційно-економічних розробок та інших науково-технічних досягнень, що функціонує на всіх рівнях, як на зовнішньому, так і на внутрішньому під впливом факторів зовнішнього середовища для задоволення потреб суспільства в цілому в конкурентоспроможній продукції [8, с. 205].

На думку В.В. Ковальова «інноваційна діяльність» як процес, спрямований на використання результатів вже завершених наукових досліджень, або в нових, вдосконалених продуктах, які вже продаються на ринку. Насправді, це такий вдосконалений процес, який буде використовуватися [27, с. 167].

Статистичний офіс Європейських Співтовариств і Організація економічного співтовариства та розвитку (ОЕСР) визначає термін «інноваційна діяльність» - як сукупність дій багатьох сфер, технологічних, організаційних, фінансових та комерційних, які призводять до практичної реалізації інновацій.

Українські діячі В.О. Коюда та Л.А. Лисенко трактують поняття «інноваційна діяльність» як діяльність систематична, спрямована на наукові дослідження, розробки, впровадження та комерціалізацію технологічних нововведень з метою отримання економічного або іншого ефекту, що підвищує конкурентоспроможність підприємства і забезпечує його розвиток [31, с. 85].

Міжнародна програма інноваційного співробітництва також містить детальне визначення термінів, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Інноваційна діяльність – це вид діяльності, пов'язаний з перетворенням ідеї в щось технологічно нове або вдосконалене. Продукт або послуга, що виводиться на ринок, впроваджуються в новий і вдосконалений технічний процес або метод реалізації послуги, що використовуються в реальній діяльності. Інноваційна діяльність включає в себе весь спектр наукових і технічних заходів, організаційну, фінансову, комерційну діяльність. У сукупності вони призводять до інновацій [26, с. 96-100].

Професор О. Мінаков виділяє три форми інноваційних процесів на підприємстві: прості, внутрішні, прості міжорганізаційні та розширені міжорганізаційні. Проста форма інновації передбачає собою створення і

використання інновацій у середині одного проекту, але товарної форми інновація не набуває. У простій міжорганізаційній формі нововведення виступає як предмет купівлі-продажу, ця форма розподіляє функції виробництва та функції споживання. Саме третя форма, розширені міжорганізаційні процеси сприяє суперництву на ринку, покращенню якості продукту, технології, послуги [44, с. 52–53].

Професор С.М. Ілляшенко стверджував, що «інноваційний розвиток підприємства» – це бізнес-процес, заснований на пошуку і використанні нових методів і напрямків для реалізації потенціалу підприємства в умовах зовнішнього середовища, що змінюються, в рамках обраної місії і мотивації прийнятої діяльності, пов'язаний з існуючими змінами і формуванням нових ринків збуту[24].

За визначенням О.А. Адаменко «інноваційний розвиток підприємства» праця, заснована на постійний пошук методів та закриття потреб споживачів та підвищення ефективності підприємства. Розвиток, розширення меж інноваційної діяльності та впровадження інновацій в усі сфери діяльності підприємства [10].

П.Т. Бубенко формує поняття «інноваційний розвиток підприємства», як шлях заснований на поглибленні поєднання цілей підприємства, її підсистем, цілі кожної особистості. Хто працює в команді і покращує її діяльність, вдосконалення бізнес-процесів для досягнення загальних стратегічних цілей [9, с. 198].

Таким чином, в нинішній час виділяють доволі різні підходи до з'ясування сутності поняття «інноваційний розвиток підприємства». Основною причиною існування значної кількості визначень є різноманіття даного поняття і його стабільне використання в роботі підприємств, організацій, підприємницьких структур і держав.

Отже, на нашу думку термін «інноваційний розвиток підприємства» розуміється як процес пошуку та створення нового продукту і процесу, заснованого на доступних для використання усіх засобів та можливостей

підприємства, що призводить до якісної зміни (підвищення конкурентоспроможності, стабільності в змінних зовнішніх умовах, формування нового ринку збуту).

Інноваційний розвиток підприємства містить наступні складові:

- впровадження нових технологій та розробку нових продуктів;
- оновлення обладнання та виробничих процесів;
- впровадження автоматизації на цифровізації виробництва;
- створення сприятливого середовища для реалізації нових ідей;

Кожен пункт є важливим для успішного інноваційного розвитку підприємства і потребує комплексного підходу.

З іншого боку, інноваційний розвиток підприємства містить наступні складові:

Ринкова. Описує відповідність між можливостями підприємства та потребам ринку в інноваціях .

Чисельність працівників. Ця складова характеризує чисельність працівників на тому рівні, що відповідає сучасному розвитку науки і техніки, його розподіл за професійною підготовкою.

Дослідницька складова, визначає наявність запасу результатів досліджень, можливість застосування інновацій у виробництві нової продукції.

Також можна виділити таку важливу складову, як ерудиція, саме вона визначає наявність планів, ідей, можливостей для створення нових технологій, впровадження інновацій.

Зазвичай до структури інноваційного розвитку включають людські ресурси, організаційні елементи, інформаційні технології та матеріально-технічні елементи[26].

Отже, на нашу думку, інноваційний розвиток підприємства – це систематичний та безперервний процес, спрямований на створення, впровадження та комерціалізацію нових продуктів, послуг, технологій, який дозволяє підприємству зберігати свою конкурентоспроможність на ринку

шляхом ефективного використання наукових досягнень, вдосконалення управлінських підходів та адаптації до будь-яких змін.

Отже, на нашу думку, інноваційний розвиток сучасного підприємства містить наступні складові:

- технологічні інновації, а саме, впровадження автоматизації виробництва, оновлення та модернізація виробничих процесів і обладнання;

- інноваційна стратегія, тобто розробка та впровадження довгострокових цілей і завдань у сфері до інновацій;

- організаційні інновації, включають у себе оптимізація внутрішніх бізнес-процесів, впровадження нових методів управління;

- фінансові інновації, а саме, залучення нових джерел фінансування, впровадження нових фінансових інструментів та технологій;

Кожна з цих складових є важливою для успішного інноваційного розвитку підприємства.

1.2. Зміст управління інноваційним розвитком аграрної організації

На даному етапі рівень розвитку економічних відносин потребує особливо ефективного управління. Менеджмент є системою, яка повинна зайняти важливе місце в організації, завдання якої, зростання результативність управлінської праці. Сьогодні управління – це процес впливу суб'єкта управління на об'єкт управління для забезпечення його розвитку, ефективного функціонування, вдосконалення. Процес організації, планування, контролю, аналізу, координації, мотивації, а також прийняття рішень, незамінних для досягнення мети організації [10, с. 321]

Процес управління можна розглядати не лише як організовану діяльність, але й як процес, у якому діяльність відбувається між суб'єктом і об'єктом управління, де перший виступає керівним органом системи, що визначає та керує управлінським об'єктом (людиною) до досягнення цілей крок за кроком. У найбільш загальному вигляді управління можна описати як комплекс

необхідних методів впливу на групу, суспільство або його окремі ланки з метою їх упорядкування, збереження якісної специфіки, покращення і розвитку [67, с. 220-221].

Задля того, щоб ефективно та належним чином здійснювати управління, в першу чергу необхідно знайти керівника, який повністю усвідомлює сутність цього поняття. Саме через це виникла наука управління. На сьогоднішній день існують різні точки зору, які описують сутність терміну “управління”

Причиною різних поглядів науковців є вплив різних зовнішніх і внутрішніх факторів. Деякі поняття схожі, або повністю протилежні, це говорить про усвідомлення впливу цих факторів.

Метою поняття «управління» є встановлення цілей організації, через визнання заради яких формується структура вже як система.

Цілями даного поняття є: пошук інформації, забезпечення максимальної автоматизації, та ефективності співробітників, контролювання процесів та координація, пошук нових ринків збуту, замотувати працівників багатьма різними методами, від можливості самореалізації до преміювання.

Задля розвитку системи управління та її функціонування необхідна робота у вигляді рішень, наказів, інших документів. З декількох елементів складається довкілля: бездушних явищ цих елементів (технічна система), елементу суспільства (соціальна система), енергійних елементів (біологічна система). Другий елемент, такий як соціальний, процес управління суспільством, людьми є найскладнішим, оскільки кожна людина, яка об’єднана в групи має різні думки, інтереси. Також розрізняють три типи управління: економічне, політичне, соціальне. Управління економікою підприємства, суспільством, організаційною діяльністю, виробництвом, а також соціальними та економічними, соціальним питаннями .

А.В. Череп розглядає управління інноваційним розвитком підприємства як стратегічний процес, що включає: аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища для виявлення можливостей та загроз, визначення стратегічних

цілей інноваційного розвитку, розробку стратегій та програм впровадження інновацій, моніторинг і оцінку досягнення поставлених цілей [64, с. 156].

Н.В. Куденко акцентує увагу на маркетинговому аспекті інноваційного розвитку підприємства, підкреслюючи важливість: вивчення потреб ринку та споживачів для створення конкурентоспроможних інноваційних продуктів, використання сучасних методів маркетингових досліджень, створення та реалізації маркетингових стратегій для просування інноваційних продуктів [37, с. 124].

О.Ю. Шилова фокусується на розвитку інноваційного потенціалу підприємства, зазначаючи: значення людських ресурсів та їхнього розвитку для впровадження інновацій, необхідність створення сприятливих умов для творчої діяльності співробітників, роль корпоративної культури у підтримці інноваційного клімату на підприємстві [67, с. 200]..

В.В. Зязько досліджує фінансові аспекти управління інноваційним розвитком, виділяючи: оцінку фінансових ресурсів, необхідних для впровадження інновацій. управління фінансовими ризиками, пов'язаними з інноваційною діяльністю. оцінку економічної ефективності інноваційних проектів та інвестицій [19, с.260].

М. Блауг розглядає організаційні аспекти управління інноваціями, зокрема: створення організаційних структур, які сприяють впровадженню інновацій. інтеграцію інноваційних процесів у загальну систему управління підприємством, забезпечення взаємодії між різними підрозділами для ефективної реалізації інноваційних проектів [7, с. 210].

Також виділяють функції управління, умовно їх поділяють на основні та сполучні. До основних функцій належать: планування, мотивація, контроль, організаційна діяльність. Вчасне планування та вирішення завдань на кожному етапі сприяє досягненню мети організації з максимальною якістю та мінімальними витратами ресурсів. Усі основні функції в процесі управління поєднуються, відомі як сполучені функції: прийняття рішень і спілкування. Існує певний порядок дотримання послідовності здійснювання функцій

управління у життя підприємства для успіху, а також звернути увагу на психологічні моменти основних і сполучних функцій

С.Б. Колодинський підкреслює важливість стратегічного планування як основи інноваційного розвитку підприємства. Він наголошує на таких ключових аспектах, як встановлення довгострокових цілей, аналіз ринкових можливостей та загроз, а також розробка стратегій, що забезпечують конкурентні переваги на ринку [32].

Далі розглянемо детальне трактування поняття «управління інноваційним розвитком підприємства»

Таблиця 1.1 – Трактування сутності поняття «управління інноваційним розвитком підприємства»

Джерело	Трактування
В.В. Джеджула, І.Ю. Єпіфанова, О.Г Цвик [15]	Інноваційна діяльність вважається основним фактором, що забезпечує конкретну перевагу та інноваційне зростання вітчизняних компаній
Козаченко Г.В [30]	Системний підхід до розробки і реалізації інноваційних проектів, що передбачає використання сучасних методів управління, інвестицій у нові технології та підготовку персоналу для досягнення стратегічних цілей підприємства
Гриньова В.М [13]	Передбачає стратегічне планування інноваційної діяльності, створення сприятливих умов для розробки та впровадження інновацій, управління та оцінку її ефективності
Ситник В [61]	Залежність від багатьох факторів системи управління. Створення повноцінного ринку науково-технічної продукції та відповідної інфраструктури
Б.А. Писаренко [56]	Управління інноваційним розвитком в умовах глобалізаційних процесів впливає на сільськогосподарські підприємства, вимагаючи адаптації до нових умов ринку.
Ю.В. Танасійчук [61]	Управління інноваційним розвитком аграрної сфери є ключовим фактором забезпечення продовольчої безпеки України та підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції на світовому ринку.
О.О. Чернушкіна, А.М. Козак [65]	Управління інноваційним розвитком передбачає впровадження новітніх технологій, що сприяють підвищенню ефективності управління та продуктивності підприємств.
М.С. Молодоженя [47]	Управління інноваційним розвитком аграрного підприємства передбачає аналіз ринкових тенденцій, використання сучасних технологій та підвищення ефективності виробничих процесів.

Джерело: складено автором

Говорячи про організацію, Н.В. Куденко, в організації інноваційних проектів виділяє етапи планування, виконання та контролю. Увага акцентується на необхідності виконання сучасних методів проектного менеджменту для забезпечення успішного впровадження інновацій [37, с 87].

А.І. Завгородній вважає, що контроль і оцінка результатів інноваційної діяльності з метою коригування стратегій та планів розвитку. Це включає аналіз ключових показників ефективності та оцінку впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємства [18, с. 247]

Загалом функції управління інноваційним розвитком охоплюють широкий спектр діяльності, від стратегічного планування до оцінки ефективності, забезпечуючи комплексний підхід до розвитку підприємства.

Процес управління можна визначити як ментальний процес усвідомлення людини, успіх від якого дуже сильно залежить від мислення, розуміння задач, які необхідно вирішувати на будь-якому етапі процесу управління, розуміння людиною суті процесів, що трапляються. На наступному етапі мотивації здійснюється задача пошуку потреби, яка може стати метою діяння людини, а також розділяла його життєві цінності, бачення. Завдання цієї функції полягає у тому, щоб співробітники підприємства виконували роботу згідно плану та терміну. Така тактика без загрози, шкоди для суб'єкта управління надає організувати процес ефективно. Також керівнику потрібно з'ясувати, які насправді є потреби у співробітників і забезпечити ресурсами, за допомогою яких зможуть задовольнити потреби через якісне та ефективне виконання роботи [60].

Цілі, які не розділяє керовані системи (команду, окремих осіб), при їх здобутку знищують ці системи. При виявленні таких цілей на початкових етапах управління важливо одразу їх відсувати.

Дуже важливим етапом є планування, де формується мета підприємства, стратегія, вибір рішень для її здобутку. План дає зрозуміти певну кількість результатів підприємства за той час, шлях, який пройшов до отримання очікуваного результату. Через функцію планування, керівники підприємства прагнуть приймати такі рішення, які забезпечують бачення однієї мети серед усіх учасників організації. Процес планування не повинен припинятися, бо навколишнє середовище постійно змінюється, і плани для розвитку організації можуть бути неактуальними, через це плани потрібно передивлятися.

Функція контролю передбачає визначення керівництва, чи слід переглядати план, чи досягла організація своїх цілей, виділяє проблеми і вживає коригувальні засоби, якщо вважає це за потрібним. Існує декілька видів управлінського контролю. Точне розуміння заради чого існує організація. Періодичний контроль, порівняння плану з фактом, що було заплановано і що організації має на даний момент, і останній контроль, коли можуть виконуватися дії, за необхідністю, якщо є дуже велике відхилення від плану. Дуже важливим фактором функції контролю є визначення відхилень, які допускаються від поставленого плану [2, 205 с]..

Метою управління інноваційним розвитком підприємства є систематичне управління інноваційною діяльністю, спрямоване на забезпечення подальшого збалансованого розвитку компанії, використання інноваційних та технічних можливостей. Ефективне управління інноваційною діяльністю здійснюється шляхом інноваційного розвитку та виконання завдань відповідно до функцій, принципів і методів управління.

До завдань даного поняття входить: забезпечення високих темпів розвитку економіки держави, удосконалення управління інноваційним розвитком підприємства, досягнення науково-технічного прогресу, та зниження залежності від управління розвитком.

За визначенням вченого В.В. Стандика, метою і завданнями управління інноваційного розвитку підприємства – постійний пошук нових методів і технологій, які задовольняють попит і поліпшують їх фінансове становище підприємства [63].

Ілляшенко С. доктор економічних наук стверджував, що метою поняття «управління інноваційного розвитку підприємства» є безперервний пошук новітніх методів використання можливостей підприємства в сучасних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища та впливу ринків збуту [24, с. 220 с]..

Доволі відрізняючи думки має вчений Мороз О., на його думку метою є етапи пошуку і формування нових продуктів. Оскільки для цього використовуються всі доступні ресурси підприємства. Завданнями управління

інноваційного розвитку є підвищення конкурентоспроможності компанії, формування та закріплення нових ринків збуту та забезпечення стабільного функціонування[48, с. 59].

В результаті, в процесі управління інноваційний розвитком підприємства реалізуються функції системи управління, яка за допомогою системного впливу забезпечує підприємству високі конкурентні позиції, довгострокову економічну стабільність за рахунок формування та реалізації інноваційних проектів.

У роботі Джеджули В.В., Єпіфанової І.Ю., Цвик О.Г. (Джеджула 2017), метою інноваційного розвитку підприємства є забезпечення конкурентної переваги підприємств, а також підвищення рівня інноваційного розвитку України загалом. До завдань віднесли вибір пріоритетних напрямків для впровадження інновацій, створення інноваційних продуктів, що відповідають потребам ринку [15, с. 5–8].

Отже, на нашу думку, метою інноваційного розвитку підприємства є створення умов для безперервного розвитку та підвищення конкурентоспроможності компанії за рахунок впровадження новітніх технологій і методів. Це забезпечується досягненням збалансованого розвитку підприємства, використанням інноваційних і технічних можливостей і систематичним управлінням інноваційною діяльністю, які сприяють зміцненню економічної стабільної компанії.

Цілями управління інноваційним розвитком є:

- впровадження інновацій, що стимулюють економічне зростання як на рівні підприємства, так і на національному рівні
- постійне вдосконалення технологій і методів для задоволення попиту і поліпшення фінансового становища підприємства
- розширення ринку збуту нових та інноваційних продуктів і забезпечення стабільної роботи підприємства

Тому управління інноваційним розвитком підприємства являє собою складний і багатогранний процес.

1.3. Особливості, фактори і механізм управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства

Оскільки рослинництво впливає на стан продовольчої безпеки в країні і є базою для виробництва сирого вина, для розвитку більшості агропродовольчих комплексів, стан рослинницької галузі характеризується переходом до інноваційного розвитку, а саме: збільшення технологічного виробництва, стабільність науково-технічної сфери та його інтеграції. Це стимулюватиме та розвиватиме науково-технічну сферу, а також підтримуватиме інновації [26, с. 198]

У сільськогосподарському виробництві України рослинництво займає одну з основних галузей промисловості, а супутня кормова промисловість становить близько 93% орних земель країни, 30% з яких кормові культури. У рослинництві побічна продукція становить 40 – 50% - солома хлібів, стебло кукурудзи і сорго, м'якоть, патока. Таким чином, гармонійне поєднання рослинництва, тваринництва та комбікормового виробництва є необхідною умовою для повноцінного функціонування всього аграрного комплексу країни [2, с. 116].

В даний час стан галузі рослинництва характеризується тим, що тільки переходить до інноваційного розвитку, що передбачає збільшенню технічного і технологічного обсягу виробництва, ще і інтеграцію науково-технічних сфер. Саме через це відбувається стимулювання та вдосконалення науково-технічної сфери, а також підтримуються інновації [26].

Потреба сільськогосподарському ринку в новітніх продуктах або послугах є дуже важливим фактором у інноваційному процесі, тому поєднання власних ідей з ідеями ззовні. Головною метою запровадження інновацій є досягнення стратегічних цілей підприємства. Підприємства, які все ж таки вирішили впровадити інновації вважають, що вирішення їх проблем відноситься до складних речей, та необхідно врахувати багато факторів роботи

підприємства. В цілому можна виділити декілька основних, які слід оцінити перед впровадженням ново-ведення:

- аналіз інноваційної діяльності на підприємстві
- аналіз фінансового стану і стійкості компанії на підприємств.
- аналіз і оцінка попиту на інноваційну продукцію

На початку компанія повинна оцінити свій стан, чи не перебуває вона у кризовій ситуації. При оцінці фінансового стану, одразу стає ясно у якому стані знаходиться підприємство, якщо це кризовий стан, необхідно використовувати інноваційні нововведення для вирішення ситуації на ринку.

Що стосується оцінки попиту на продукції компанії, то після проведеного аналізу також можна зрозуміти, чи потрібна компанії інновації і поліпшить це попит. Однак найбільш важливим аналізом є аналіз інноваційної діяльності та нововведень на підприємстві, який може бути виконаний шляхом розрахунку декількох показників: оновлення технології, технології, науково-технічний прогрес підприємства. Також необхідно постійно переглядати конкурентоспроможність продукції, що випускається, оскільки на споживчому ринку постійно змінюються вимоги і різні пропозиції, і тільки виходячи з цього необхідно приймати рішення, щодо впровадження продукції, або розробці нової. Потрібно розуміти, що саме принесуть інновації у майбутньому, а також як впровадження інновацій дозволить збільшити прибуток, поліпшити і примножити продукцію, що випускається [27].

Впровадження інновацій у бізнесі має вирішальне значення. За допомогою розподілу праці це хороший приклад впровадження управлінських інновацій на виробництві. Через автоматизацію виробництва та інноваціям у виробництві продукції він може зменшити витрати, зменшити потребу в персоналі та покращити якість продукції. В ході впровадження сучасних технологій на підприємстві навчається персонал, вдосконалюється його кваліфікація і здібності. Обов'язково необхідно слідкувати за новітніми тенденціями та покращувати своє виробництво.

Також посилюється тенденція до збільшення споживання землі, що неминуче призводить до нестачі часу для вирощування несумісних культур, що призводить до глобальної нестачі води у всій сільськогосподарській системі. При формуванні необхідної структури посівних площ і раціональної сівозміни необхідно враховувати принцип забезпечення збалансованого використання біологічних і природних ресурсів і створення умов для родючості ґрунту .

В економічному світогляді соняшник сам по собі є безпрограшною культурою. Оптимальні схеми сівозміни, системи пасовищного землеробства та розподіл частки сільськогосподарських культур в існуючій структурі орних земель повинні ґрунтуватися на новітніх сільськогосподарських технологіях та сортах сільськогосподарських культур з урахуванням екологічних умов, економічної доцільності виробництва продукції та ефективних систем захисту рослин. Таким чином, фактори розширення посівних площ соняшнику значною мірою впливають на продуктивність сівозміни, карантинний статус культур та родючість ґрунту, через це необхідно оптимізувати структуру посівних площ та контролювати кількість посівів соняшнику в сівозміні [28].

Найголовнішою задачею сільськогосподарських підприємств – підвищення врожайності. Однією з основних причин низької врожайності є недостатнє живлення рослин через малу кількість азоту. Таким чином, найбільш ефективним способом підвищення родючості ґрунту азотом на сьогоднішній день є внесення безводного аміаку. Безводний аміак є основним джерелом азоту, що застосовується в добривах штату Мічиган, з точки зору фактичної кількості використовуваного азоту на рік. Існує кілька причин, чому безводний аміак широко використовується.

По-перше, це перший крок у виробництві практично всього технічного азоту, а по друге, тому що це найдешевше джерело азотних добрив. Крім того, він містить 82% азоту, що є найвищою концентрацією серед усіх добрив. В даний час сільське господарство вступає в епоху кардинальних змін. Найбільш важливим з цих змін є розвиток технології «нульової обробки» або NO-TILL, а також поява генетично модифікованих рослин-балонів. NO-TILL – це

скорочена назва технології рослинництва, що полягає в закладенні насіння у ґрунт, яке раніше не піддавалося обробці. Саме в цій системі необхідно дотримуватися технічних правил мінімізації, оскільки вона полягає в таких умовах, як підтримка цілісності родючості ґрунту та технічні рішення проблем. У свою чергу для технології «нульової обробки» на тракторі встановлений потужний двигун і вжито заходів по боротьбі з сильними бур'янами, щоб управляти складовою машиною для суцільного посіву сільськогосподарських культур без шкоди для ґрунту. У всіх технологій є як переваги, так і недоліки. Попри впровадження інноваційних технологій і нововведень необхідно розуміти всі нюанси, як позитивні, так і негативні.

Економіка родючості ґрунтів. Тоді, якщо компанії вирішують використовувати цю систему, вони також повинні розуміти, що їм потрібно навчати персонал, щоб він був більш обізнаним та кваліфікованим, але в той же час ця система може не тільки підвищити кваліфікованим, але в той же час ця система може не тільки підвищити кваліфікацію, але й спричинити проблеми, що посилюють безробіття в сільській місцевості [15, с.305]

Система «нульової обробки» має більше позитивних аспектів. Незабаром відбудеться збільшення робочої сили у декілька разів, швидкість засіву полів, зниження витрат на робочу силу, закупівлю палива. Завдяки цій системи ґрунтів захищені від різних видів ерозії, штучного надлишку кисню і дефляції. Також за рахунок збільшення органічних речовин, покращується вміст ґрунту. За рахунок зниження пального, зменшується викид кисню в атмосферу. Важливим фактором стала загальна економія коштів, відбувається значна економія корпоративних ресурсів. Рентабельність починає збільшуватися. Завдяки цієї технології зберігається і відновлюється родючість.

Рисунок 1.1, що представлений далі, є концептуальною моделлю інноваційного розвитку рослинництва. Вона охоплює різноманітні аспекти та методи, необхідні для модернізації та підвищення ефективності аграрного виробництва.

Інноваційні технології	• застосування нових технологій задля підвищення ефективності виробництва
Біотехнології	• використання біологічних процесів для покращення рослинництва
Агроекологічні підходи	• підходи, які роблять мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище
Цифрові технології	• використання інформаційних технологій для управління аграрними процесами
Фінансові інструменти	• розвиток фінансових механзмів для підтримки інновацій
Навчання та освіта	• високий рівень кваліфікації кфермерів та аграрних фахівців
Наукові дослідження	• дослідження для розробки нових методів та технологій
Інфраструктурні проекти	• розвиток інфраструктури для підтримки інноваційного розвитку
Законодавча підтримка	• створення законодавчих умов для стимулювання інновацій у рослинництві
Екологічний вплив	• вплив усіх інновацій на навколишнє середовище

Рисунок 1.1 – Складові інноваційного розвитку галузі рослинництва

Джерело: [17, с. 46-58]

Кожен пункт рисунку 1.1 – це ключовий елемент, який сприяє інноваційному розвитку:

- інноваційні технології: застосування нових технологічних засобів, таких як прецизійне землеробство і дрони, для оптимізації аграрних процесів ;
- біотехнології: використання біологічних рішень, включаючи генетично модифіковані організми та біологічні засоби захисту рослин, для підвищення стійкості і врожайності культур;
- агроекологічні підходи: стратегії, що спрямовані на мінімізацію впливу на екосистеми;
- цифрові технології: інформаційні технології, які допомагають у керуванні фермерськими господарствами та автоматизації процесів
- навчання та освіта: здобування знань аграрних працівників через навчальні заходи, семінари та тренінги.
- наукові дослідження: дослідження у галузі генетики, розробка нових методів і технологій
- інфраструктурні проекти: розвиток інфраструктури необхідний для підтримки інновацій (зрошувальні системи, агропарки)
- законодавча підтримка: нормативні акти та стимули, що сприяють впровадженню інноваційних технологій у рослинництві
- екологічний вплив: зменшення використання усіляких хімічних добрив та використання біорізноманіття [66, с.90].

Інноваційний розвиток рослинництва – складний процес, що вимагає багато різних технологій, методів. Загалом ситуація інноваційної діяльності позитивна і є багато перспективних областей розвитку. Також є існуючі проблеми, які потрібно подолати, зокрема за рахунок зниження витрат на впровадження технологій, підвищення навичок персоналу, створення правових, інфраструктурних умов. Отже, інноваційні підходи можуть значно підвищити ефективність та екологічну стійкість рослинництва, що є ключем до захисту навколишнього середовища та продовольчої безпеки [6, с. 74–80].

З метою ефективного функціонування сільськогосподарські підприємства заохочуються до посилення інноваційної діяльності. Суть полягає у

впровадженні технічних розробок. На розвиток у сфері інновацій у рослинництві впливають кілька факторів на макрорівні і мікрорівні (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Фактори впливу на інноваційний розвиток с.-г. підприємств

Джерело: створено автором на основі [3]

За допомогою певних економічних інструментів можна стимулювати інноваційну діяльність підприємств. Водночас державі слід відводити особливу роль, бо це навмисна та систематична державна політика, яка може вплинути на ефективність регулювання інноваціями.

Механізм управління інноваціями в області рослинництва відносять до набору процедур, практик і політик, які використовуються для направлення і контролювання процесу створення і впровадження нових ідей, технологій і продуктів в цій галузі. Цей механізм зазвичай включає багато компонентів, таких як: планування, бюджетування, фінансування, кадрове забезпечення, моніторинг та оцінка, які спрямовані на забезпечення його новаторських ініціатив не тільки вирівняти із загальними цілями і завданнями, а також

забезпечити раціональне, ефективне використання ресурсів для досягнення поставлених цілей і отримання результату.

Для управління інноваціями в галузі рослинництва потрібно цілий ряд процесів і дій, спрямованих на забезпечення ефективного використання наявних ресурсів і розвиток галузі через визначення пріоритетів інноваційних проектів та ініціатив для досягнення цілей та призначення галузі рослинництва;

- розподіл ресурсів, включаючи фінансування та робочу силу
- налагодження партнерських відносин між фермерами та підприємствами

Механізм інноваційною діяльністю характеризується кількома важливими факторами:

- визначення потреб та можливостей для інновацій. Ефективно розвивати сільськогосподарські інновації важливі для визначення областей в яких вони застосовуються.

- Стратегічне планування та розподіл ресурсів. Комплексний розвиток і чітко сформульована інноваційна стратегія може допомогти визначити пріоритети. Крім ефективного розподілу ресурсів, необхідно забезпечити їх направлення на найбільш перспективну інноваційну діяльність.

- створення партнерських відносин і мереж. Партнерські відносини з іншими організаціями науково-дослідні інститути, університети, це допомагає створювати екосистеми, які підтримують інновації в сільському господарстві.

- заохочування експериментів і ризиків. Це є важливою частиною просування інновацій у рослинництві

- моніторинг прогресу та оцінка результатів. При регулярному моніторингу оцінка результатів інноваційної діяльності може допомогти забезпечити, можливість досягти бажаного результату. Це також може допомогти створити культуру про інновації та постійне вдосконалення.

- підтримувати комерціалізацію інновацій, це є важливим аспектом просування інновацій у сільському господарстві. Цього можна досягти,

об'єднавши фінансові кошти, навчання та інші механізми підтримки, щоб вивести ринок на щось нове [20].

Перші важливі елементи механізму розвитку у рослинництві є визначення потреб і можливостей інноваційної діяльності. Важливо визначити сфери, в яких можуть бути впроваджені інновації. Цей процес включає проведення досліджень та аналізу визначення сфер потенційних інновацій та оцінка їх доцільності. Другим важливим елементом механізму є розподіл ресурсів і планування управління інноваціями. Ресурси повинні використовуватися відповідно до цілей. Розподіл ресурсів також важливий аспект, так як він включає визначення необхідних ресурсів для підтримання діяльності. Мета полягає у тому, щоб дозволити сільськогосподарським компаніям максимально ефективно використовувати свої можливості. Стратегічний план також включає постійний моніторинг та оцінку забезпечення того, щоб інноваційні перевірки йшли за планом і досягали поставлених цілей.

Третім важливим елементом є встановлення партнерських відносин для управління інноваціями у секторі рослинництва. При встановленні відносин, співпрацюючи з іншими організаціями науково-дослідними інститутами, університетами, приватними компаніями, сільськогосподарські підприємства отримують доступ до експертних знань та ресурсів. Прикладом може слугувати партнерські відносини з науково-дослідницькими інститутами, щоб забезпечити доступ до останніх результатів досліджень, які можна використати для розробки нових продуктів, або технологій. Спілкування і співпраця є взаємовигідним та ефективним.

Четвертим елементом є прийняття ризиків та заохочення експериментів у сільськогосподарському секторі має важливе значення для просування інновації та підвищувати продуктивність. Це передбачає створення середовища, яке терпить невдачі і навіть заохочує їх в якості фінансової та нормативної бази для підтримки впровадження нових практик. Наприклад, фермерам, які впроваджують нові технології та інноваційні методи, можуть бути надані фінансові стимули, крім того, правила можуть бути змінені, це забезпечує

більш гнучкий підхід до проведення експериментів. Управління ризиками також включає підтримку розробки нових продуктів та послуг, у тому числі фінансування досліджень і розробок, а також розвиток партнерських відносин між сторонами, які зацікавлені. У рослинницькому секторі, де фермери та підприємцям пропонується досліджувати нові можливості. Застосовуємо новий підхід і прораховуємо ризики для досягнення більшої продуктивності і стійкості [33]

Механізм включає в себе створення сприятливого середовища для інновацій за допомогою чіткого і відкритого процесу сприяння культурі спілкування, постійному вдосконаленню та експериментуванню .

Слід зазначити, що впровадження механізму розвитку інноваційної діяльності у рослинництві і загалом аграрному секторі має великий потенціал.

В сучасних умовах сільськогосподарський сектор відстає від розвинених країн у виробництві сільськогосподарської продукції, технічного обладнання, яке постійно забезпечує економічну, екологічну, енергетичну безпеку, тим самим забезпечуючи створення соціально-економічних умов для розвитку сільських районів та сільського господарства та розвитку технологічно значущих секторів національної економіки [32]

Інтеграція України у світовий економічний простір вимагає локального переміщення аграрного виробництва яке є , на формування якісної, нової та інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва та сучасних ринкових технологій. Від реалізації заходів, які передбачають максимальне використання сучасних технологій, перехід галузі на інноваційну модель розвитку залежить стеле економічне зростання. Це визначить необхідність створення соціально-економічних, організаційних і нормативних умов, для забезпечення ефективного відтворення, розвитку та використання науково-технічних можливостей, належної організації, виробництва та реалізації сучасних систем трансферу технологій, виробництва нових видів конкурентоспроможної, високотехнологічної продукції [31].

Ринок рослинницької продукції є однією з основних складових економіки будь-якої країни, що визначає продовольчу безпеку, а також опосередковує фінанси і економіку в цілому. Ефективність рослинно-продуктового комплексу має важливе стратегічне значення не тільки для сільськогосподарського виробництва, а й для економіки в цілому. У ситуації коли вартість матеріалів, технологій та енергоресурсів значно зросла у порівнянні з вартістю сільськогосподарської продукції, проблема енергозбереження та ресурсозберігаючої продукції стає все більш актуальною. Це стає проблемою, яка є задачею з пріоритетом перед вченими, а саме – завдання пошуку шляхів зниження витрат на матеріали, технічні та енергетичні ресурси [30].

Сучасний бізнес вимагає комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства, яка передбачає науковий, інформаційний та технічний аналіз. Продовольча безпека в нашій країні заснована на забезпечені необхідною кількістю продукції, в першу чергу зерна. Обмеженість земельних, трудових ресурсів, екологічна та економічна ситуація, яка склалася на даний момент в Україні, вимагають вирішення питання постійного зростаючого, великого попиту на зерно [29].

Одним з таких методів вирішення питання є використання високоякісного насіння, нових сортів, гібридів, роль яких полягає у підвищенні врожайності, маючи потенціал для отримання зерна високої якості. Найбільш економічно вигідним і швидким рішенням є випуск нових перспективних сортів продукції. Поточні заходи спрямовані на збільшення загальної врожайності. Застосувавши інноваційні процеси в процесі перетворення ресурсів в готову продукцію, можна отримати більш якіснішу продукцію і підвищити ефективність. Сьогодні використання сучасних композитних агрегатів, які забезпечують зростання врожаю та якість культур є перспективним та дозволяють мінімізувати витрати.

РОЗДІЛ 2

СТАН УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА В ПП «КЛЕКОТИНСЬКЕ» ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Організаційно-економічні умови інноваційного розвитку галузі рослиництва в підприємстві

Для дослідження управління інноваційним розвитком галузі рослинництва в підприємстві важливо вивчити цей процес на мікрорівні. Одним із найважливіших чинників інновацій у виробництві та переробці продукції рослинництва та її реалізації споживачам є організаційні та економічні умови діяльності підприємства. Дослідження даних умов відбувалося на базі Приватного підприємства «Клекотинське» (далі – ПП «Клекотинське»), яке є юридичною особою, має приватну організаційно-правову форму власності та було зареєстроване в ЄДРПОУ за кодом 30710314 від 08.02.2000 року. Юридичним місцезнаходженням підприємства є вул. Вишнева, буд. 92/2, с. Клекотина, Жмеринський район, Вінницька область.

Відстань від адміністративного центру господарства до районного центру м. Жмеринка – 34 км, до Жмеринської залізничної станції – 30 км, до обласного центру м. Вінниця – 70 км. Тобто, розміщення підприємства досить вдале для реалізації зерна та іншої агропродукції.

Керівником підприємства ПП «Клекотинське» є громадянин України Нагнатов Микола Андрійович. Статутний капітал, який також вкладений директором даного підприємства з 08.02.2000 року, складає 10 000,00 грн. і вносився в грошовій формі [68].

ПП «Клекотинське» зареєстровано як платник податку на додану вартість з 08.02.2000 року та знаходиться на загальній системі оподаткування. До основного виду діяльності ПП «Клекотинське» відносять «01.11» «Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння

олійних культур», що дійсно відповідає фактичному виду господарської діяльності. Окрім вищезгаданої сфери діяльності, відповідно до класифікатора видів економічної діяльності підприємство займається 28-ма видами діяльності. Даний перелік зображено на рис. 2.1

01.13 Вирощування овочів і баштанних культур, кореноплодів і бульбоплодів	01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід	01.42 Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів	01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві
01.63 Післяурожайна діяльність	10.85 Виробництво готової їжі та страв	46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин	46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами
46.36 Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами	49.41 Вантажний автомобільний транспорт	10.61 Виробництво продуктів борошномельно- круп'яної промисловості	10.41 Виробництво олії та тваринних жирів
10.11 Виробництво м'яса	01.29 Вирощування інших багаторічних культур	01.19 Вирощування інших одnorічних і дворічних культур	01.24 Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів
01.25 Вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників	01.27 Вирощування культур для виробництва напоїв	01.28 Вирощування пряних, ароматичних і лікарських культур	01.30 Відтворення рослин
01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід	01.46 Розведення свиней	01.50 Змішане сільське господарство	46.31 Оптова торгівля фруктами й овочами
52.10 Складське господарство	36.00 Забір, очищення та постачання води	10.81 Виробництво цукру	68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

Рисунок 2.1 – Види економічної діяльності ПП «Клекотинське» згідно КВЕД

Джерело: [68]

Види діяльності, для здійснення яких необхідно мати спеціальні дозволи (ліцензії), здійснюються підприємством після отримання таких дозволів (ліцензій) [68].

Землекористування ПП «Клекотинське» розташоване в рівнинній зоні хвиляста рівнина із невеликим схилом на південний схід. Ґрунти, які знаходяться в землекористуванні ПП «Клекотинське», є сірими лісовими опідзоленими, мають незначний вміст гумусу – 1,0-1,8 %, що пояснює той факт, що без додаткових витрат праці та коштів на даних землях неможливо отримувати високі врожаї сільськогосподарських культур.

Клімат, в якому розміщені землі ПП «Клекотинське», є помірно-континентальним з досить м'якою зимою та теплим літом. Територія господарства належить до помірно-теплого, вологого агрокліматичного району. Максимальна температура повітря становить + 38°C, а мінімальна – (-33)°C. Середньорічна температура повітря становить + 7 C . Такі кліматичні умови є сприятливими для вирощування зернових та олійних культур, а також для розведення сільськогосподарських тварин.

Розмір ресурсів підприємства суттєво впливає на інноваційний розвиток у рослинництві, оскільки достатні фінансові ресурси дозволяють інвестувати в сучасні технології та дослідження. Великі підприємства можуть залучати кваліфікованих спеціалістів, що сприяє ефективному впровадженню нових методів вирощування. Наявність потрібної кількості трудових ресурсів дозволяє залучати висококваліфікованих спеціалістів, таких як агрономи, зоотехнологи та інженери, які здатні розробляти та впроваджувати інновації. Наявність сучасної техніки та обладнання забезпечує можливість застосування передових технологій, таких як точне землеробство та автоматизація процесів. Маючи необхідну кількість ресурсів, підприємства можуть забезпечити належні умови для зберігання продукції, що зменшує втрати та підвищує якість кінцевого продукту. Тому характеристика рівня забезпеченості виробничими ресурсами та розмірів ПП «Клекотинське» наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники розмірів ПП «Клекотинське» та забезпеченості підприємства виробничими ресурсами

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. в % до 2021 р.
Площа сільськогосподарських угідь, га	1200	1200	1200	100,0
З них ріллі, га	1200	1200	1200	100,0
Середньорічне поголів'я великої рогатої худоби, гол.	280	302	312	111,4
З нього: корів	85	85	85	100,0
Середньорічна чисельність с.-г. працівників, чол.	27	31	26	96,3
в т.ч.: рослинництва	18	22	18	100,0
тваринництва	9	9	8	88,9
Припадає на 1 працівника рослинництва сільськогосподарських угідь, га	66,7	54,5	66,7	100,0
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	30955,9	38350,7	45805,6	148,0
Середньорічна залишкова вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	17721,8	24071,2	27493,0	155,1
Забезпеченість 1 га землі основними засобами, тис. грн.	14,8	20,1	22,9	155,1
Озброєність 1 працівника основними засобами, тис. грн.	656,4	776,5	1057,4	161,1
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	13160,1	14205,5	18238,6	138,6
Вартість валової продукції в постійних цінах 2016 р., тис. грн.	24871,6	19052,7	24636,4	99,1
в т.ч.: рослинництва	21551,2	15045,5	20796,3	96,5
тваринництва	3320,3	4007,2	3840,0	115,7

Розраховано автором за даними Додатків А-В

На основі даних табл. 2.1, можна зробити висновок, що площа сільськогосподарських угідь, яку використовує господарство, на протязі 2021-2023 р.р., була незмінною. В землекористуванні підприємства розораність сільськогосподарських угідь склала 100 %, що свідчить про стійлове утримання тварин і забезпечення їх зеленими кормами механізованим способом. Середньорічна чисельність працівників у 2023 р. теж не відрізнялась від 2021 р. Підприємство утримує в 2023 р. більше на 11,4 % середньорічне поголів'я великої рогатої худоби на відгодівлі.

Як свідчать наведені в табл. 2.1 дані, розміри виробничих засобів підприємства зросли: у 2023р. в порівнянні з 2021 р. розмір наявних в середньому за рік активів збільшився в 1,5 разів, вартість основних виробничих

засобів – в 1,6 разів. При незмінній площі сільськогосподарських угідь, забезпеченість землі основними засобами теж зросла в 1,6 разів, що викликане лише зростанням вартості основних засобів. Темпи росту озброєності робочої сили основними засобами теж дорівнюють темпам росту їх вартості.

В ПП «Клекотинське» у 2023р. в порівнянні з 2021 р. спостерігається отримання стабільних обсягів валової продукції сільського господарства в постійних цінах 2016 р. Отже, можна зробити висновок, що показники розмірів ПП «Клекотинське» та його забезпеченості основними виробничими ресурсами мають стабільний рівень, а саме підприємство знаходиться на стадії зрілості.

Ефективність господарювання ПП «Клекотинське» прямо впливає на стан інноваційного розвитку рослинництва, оскільки економічний ефект забезпечує фінансові можливості для інвестицій в інновації в галузі. В табл. 2.2 наведені дані щодо ефективності господарської діяльності досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.2 – Показники ефективності господарської діяльності ПП «Клекотинське»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. у % до 2021 р.
Валова продукція в постійних цінах 2016 р., тис. грн.	24871,6	19052,7	24636,4	99,1
в т.ч.: на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	2072,6	1587,7	2053,0	99,1
на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	921,2	614,6	947,6	102,9
на 1 грн. основних засобів, грн.	0,98	0,56	0,62	63,0
на 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,80	0,50	0,54	66,9
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	34962,8	30433,2	31326,7	89,6
в т.ч.: на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	2913,6	2536,1	2610,6	89,6
на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	1294,9	981,7	1204,9	93,1
на 1 грн. основних засобів, грн.	1,38	0,90	0,79	57,0
на 1 грн. авансованого капіталу, грн.	1,13	0,79	0,68	60,6
Чистий прибуток, тис. грн.	3223,5	2017,0	2221,0	68,9
в т.ч.: на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	268,6	168,1	185,1	68,9
на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	119,4	65,1	85,4	71,6
на 1 грн. основних засобів, грн.	0,13	0,06	0,06	43,8
на 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,10	0,05	0,05	46,6
Рівень рентабельності витрат по підприємству, %	10,2	7,1	7,7	x
Рівень рентабельності витрат с.-г. виробництва, %	17,4	7,0	8,1	x
в т.ч.: рослинництва	15,0	3,0	2,7	x
тваринництва	27,1	18,8	20,8	x

Розраховано автором за даними Додатків А-В

Дані вищенаведеної таблиці 2.2 свідчать про те, що в господарстві спостерігається стабільний рівень отримання валової продукції (99,1 % в 2023

р. в порівнянні з 2021 р.). При стабільних розмірах земельної площі та трудових ресурсів у 2023 р., показники отримання валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь та на одного працівника в 2021 р. теж майже не змінилися. Проте віддача валової продукції на 1 грн. основних засобів зменшилася з 98 коп. у 2021 р. до 62 коп. у 2023 р. через зростання вартості основних засобів при майже незмінних розмірах валової продукції. Аналогічна ситуація спостерігається також і з виходом валової продукції на 1 грн. авансованого капіталу.

Господарська діяльність ПП «Клекотинське» у 2021-2023 р.р. була прибутковою. У 2023 р. підприємством було отримано 2,22 млн. грн. чистого прибутку, що при значному рівні собівартості реалізованої продукції створило невисокий для інноваційного розвитку рослинництва рівень рентабельності – всього 7,7 %, який є меншим в 2023 р. проти 2021 р. на 2,5 в.п.

Інноваційний розвиток рослинництва аграрного підприємства можливий лише за умови наявності достатньої кількості інвестиційних ресурсів. Розміщення фінансових ресурсів ПП «Клекотинське» в його активи наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Склад і структура активів ПП «Клекотинське» станом на кінець року

Види активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. + / - до 2021р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи	19105,3	56,68	29185,1	67,89	25948,9	53,37	6843,6	35,8
в т.ч.: основні засоби	19031,3	56,5	29111,1	67,7	25874,9	53,2	6843,6	36,0
довгострокові біологічні активи	74,0	0,2	74,0	0,2	74,0	0,2	-	-
Оборотні активи	14604,6	43,3	13806,3	32,1	22670,9	46,6	8066,3	55,2
в т.ч.: запаси	11898	35,3	10703,9	24,9	19735,7	40,6	7837,7	65,9
з них: виробничі запаси	2309,7	6,9	2865,3	6,7	4855,6	10,0	2545,9	110,2
незавершене виробництво	2088,8	6,2	2332	5,4	10024,7	20,6	7935,9	379,9
готова продукція	6777,3	20,1	4931	11,5	3989	8,2	-2788,3	-41,1
товари	722,2	2,1	575,6	1,3	866,4	1,8	144,2	20,0
поточні біологічні активи	2324,1	6,9	2634,8	6,1	2432,2	5,0	108,1	4,7
дебіторська заборгованість	344,3	1,0	460,5	1,1	407	0,8	62,7	18,2
грошові кошти	38,2	0,1	7,1	0,0	96	0,2	57,8	151,3
Валюта балансу	33709,9	100,0	42991,4	100,0	48619,8	100,0	14909,9	44,2

Розраховано автором за даними форми 1 Додатків А-В

Дані табл. 2.3 свідчать, що в 2021 р. підсумок балансу ПП «Клекотинське» складав 33,7 млн. грн., а в 2023 р. – 48,6 млн. грн. Отже, що вартість активів на кінець 2023 р. збільшилась проти 2021 р. на 14,9 млн. грн., або на 44,2 %, що свідчить про позитивну тенденцію у зв'язку із зростанням потенціалу розвитку рослинництва.

Таке збільшення активів відбулося як за рахунок збільшення вартості оборотних активів на 8,7 млн. грн., (в тому числі збільшення вартості запасів на 7,8 млн. грн.). В структурі оборотних активів ПП «Клекотинське» майже 85 % займають запаси, що можна розглядати як джерело інноваційного розвитку в процесі виробництва продукції рослинництва.

Оцінку джерел формування інвестиційних ресурсів ПП «Клекотинське» можна здійснити за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Склад і структура джерел формування активів ПП «Клекотинське» на кінець року

Джерела	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. до 2021р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+ / -	%
Додатковий капітал	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	-	-
Резервний капітал	124,1	0,4	119,0	0,3	114,1	0,2	-10,0	-8,1
Нерозподілений прибуток (збиток)	20072,7	59,5	22089,7	51,4	24310,7	50,0	4238,0	21,1
Всього власного капіталу	20206,8	59,9	22218,7	51,7	24434,8	50,3	4228,0	20,9
Довгострокові кредити банків	-	-	-	-	6000,0	12,3	6000,0	x
Всього довгострокових зобов'язань	-	-	-	-	6000,0	12,3	6000,0	x
Короткострокові кредити банків	6809,7	20,2	9617,8	22,4	9064,9	18,6	2255,2	33,1
Кредиторська заборгованість:	6693,4	19,9	11154,9	25,9	9120,1	18,8	2426,7	36,3
за товари, роботи та послуги	4343,5	12,9	8394,0	19,5	8472,7	17,4	4129,2	95,1
з оплати праці	77,1	0,2	368,0	0,9	595,6	1,2	518,5	672,5
Інші поточні зобов'язання	2272,8	6,7	2392,9	5,6	51,8	0,1	-2221,0	-97,7
Всього поточних зобов'язань	13503,1	40,1	20772,7	48,3	18185,0	37,4	4681,9	34,7
Валюта балансу	33709,9	100,0	42991,4	100,0	48619,8	100,0	14909,9	44,2

Розраховано автором за даними формул Додатків А-В

Як свідчать дані табл. 2.4, в 2021-2023 р.р. спостерігається збільшення вартості власного капіталу на 4,2 млн. грн. за рахунок зростання суми нерозподіленого збитку. Свої активи ПП «Клекотинське» в 2023 р. формувало за рахунок всіх видів джерел: власного капіталу, довго- і короткострокових кредитів банків, а також кредиторської заборгованості.

Тому важливо дослідити фінансову стійкість ПП «Клекотинське», яка аналізується на основі співвідношення власних і позикових джерел активів підприємства і наведена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ПП «Клекотинське»

Показники	Нормативне значення	2021р.	2022р.	2023р.	2023р. (+/-) до 2021р.
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,599	0,517	0,503	-0,097
Коефіцієнт фінансового леверіджу	$\leq 1,0$	0,668	0,935	0,990	0,322
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	0,401	0,483	0,497	0,097
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$\geq 0,6$	0,599	0,517	0,626	0,027
Коефіцієнт поточної заборгованості	$\leq 0,5$	0,401	0,483	0,374	-0,027
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,17- 0,20	0,055	-0,314	-0,062	-0,116

Розраховано автором за даними форми 1 Додатків А-В

Дані табл. 2.5 свідчать, що значення всіх коефіцієнтів фінансової стійкості ПП «Клекотинське» 2021-2023 р.р. знаходиться на межі крайніх значень норми, що свідчить про те, що господарство здатне погасити власні боргові зобов'язання, проте його власний капітал неманеврений, а фінансові можливості впровадження інновацій в рослинництві обмежені.

Показники оцінки ліквідності балансу господарства можна побачити в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники ліквідності ПП «Клекотинське»

Показники	Нормативне значення	2021р.	2022р.	2023р.	2023р. (+/-) до 2021р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25-0,35	0,003	0,000	0,005	0,002
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,8-0,9	0,057	0,042	0,055	-0,002
Коефіцієнт поточної ліквідності	≥ 2	1,082	0,665	1,247	0,165
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	=1	0,052	0,041	0,045	-0,007

Розраховано автором за даними форми 1 Додатків А-В

З даних табл. 2.6 можна зробити висновок, що ПП «Клекотинське» не має достатніх коштів ні для покриття найбільш термінових, ні для покриття середньострокових і поточних фінансових зобов'язань, оскільки в 2021-2023 р.р. всі коефіцієнти ліквідності були меншими від нормативного значення.

Для того, щоб зробити висновок щодо використання інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку рослинництва, необхідно застосувати коефіцієнти оборотності активів і капіталу та показники рентабельності підприємства. Всі ці групи показників можна оформити в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники ефективності використання фінансових ресурсів ПП «Клекотинське»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. (+/-) до 2021 р.
Показники оцінки оборотності активів				
Коефіцієнт оборотності всіх активів	1,129	0,794	0,684	-0,446
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,657	2,142	1,718	-0,939
Період обороту всіх активів, днів	319	454	526	208
Період обороту оборотних активів, днів	136	168	210	74
Показники оцінки оборотності капіталу				
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,880	1,435	1,343	-0,537
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	2,829	1,776	1,394	-1,436
Коефіцієнт оборотності банківського кредиту	5,571	3,705	2,538	-3,033
Коефіцієнт оборотності товарного кредиту	9,676	4,779	3,715	-5,961
Період обороту власного капіталу, днів	191	251	268	77
Період обороту позикового капіталу, днів	127	203	258	131
Період обороту банківського кредиту, днів	65	97	142	77
Період обороту товарного кредиту, днів	37	75	97	60
Показники оцінки рентабельності				
Рентабельність всіх активів	0,104	0,053	0,048	-0,056
Рентабельність власного капіталу	0,173	0,095	0,095	-0,078
Рентабельність реалізації	0,092	0,066	0,071	-0,021
Рентабельність витрат	0,102	0,071	0,077	-0,025

Розраховано автором за даними форм 1 і 2 Додатків А-В

Наведені дані в табл. 2.7 свідчать, що в ПП «Клекотинське» за 3 роки всі показники оборотності погіршились. Кількість оборотів активів скоротилась на 0,45 оборотів за рік, що є негативним явищем, так як свідчить про менш ефективне використання коштів та скорочення доходів підприємства в 2023 р. Період обороту активів ПП «Клекотинське» є досить низьким – на протязі 2023р. активи обертались понад рік – за 1 рік і 5 місяців.

У 2023 р. кількість оборотів власного капіталу збільшилась на 0,54, що також говорить про погіршення ефективності його використання. Період обороту позикового капіталу у 2023 р. в порівнянні з 2021 р. також збільшився на 131 день.

У 2021-2023 р.р. як активи, так і капітал ПП «Клекотинське» були прибутковими, проте дана прибутковість є недостатньою для формування значних інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку рослинництва, стан якого буде досліджений далі.

2.2. Аналіз розвитку галузі рослинництва в господарстві

На розвиток рослинництва істотно впливає структура землекористування підприємства. Раціональний поділ земельних угідь за типами культур дозволяє більш ефективно використовувати ресурси, впроваджуючи інноваційні агротехнічні прийоми для кожного типу культур. Розглянемо склад і структуру посівних площ в ПП «Клекотинське» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Склад і структура посівних площ в ПП «Клекотинське»

Культури	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023р. до 2021р.	
	га	%	га	%	га	%	+ / -	%
Зернові разом	639	53,25	743	61,92	568	47,33	-71	88,89
З них: пшениця озима	288	24,00	254	21,17	315	26,25	27	109,38
пшениця яра	-	-	36	3,00	56	4,67	56	-
ячмінь озимий	71	5,92	127	10,58	70	5,83	-1	98,59
кукурудза на зерно	280	23,33	326	27,17	127	10,58	-153	45,36
Технічні разом	399	33,25	322	26,83	486	40,50	87	121,80
З них: соняшник	263	21,92	205	17,08	450	37,50	187	171,10
соя	56	4,67	117	9,75	36	3,00	-20	64,29
ріпак озимий	80	6,67	-	-	-	-	-80	-
Кормові разом	162	13,50	135	11,25	146	12,17	-16	90,12
кукурудза на зелений корм	90	7,50	71	5,92	82	6,83	-8	91,11
багаторічні трави на сіно	62	5,17	32	2,67	34	2,83	-28	54,84
багаторічні трави на зелений корм	10	0,83	32	2,67	30	2,50	20	300,00
Разом посівних площ	1200	100,00	1200	100,00	1200	100,00	-	-

Розраховано автором за даними форми 29 с.-г. Додатків А-В

У 2021-2023 р.р. посівна площа підприємства становила 1200 га, під пари площа не була виділена. В 2023 р. відбулося розширення посівної площі під соняшником на 187 га (71,1 %) при одночасному зменшенні посівної площі під всіма іншими культурами. Найбільшу питому вагу в структурі посівної площі ПП «Клекотинське» в 2023 р. займали зернові культури – 568 га (47,3 %) та технічні – 486 га (40,5 %). Можна відмітити, що структура посівних площ в ПП «Клекотинське» не сформована оптимальним чином, так як для правильної сівозміни в структурі площ посіву повинні бути чисті пари та сидеральні посіви.

Одним із основних показників, який відображає на розвиток рослинництва, є урожайність сільськогосподарських культур (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Урожайність сільськогосподарських культур в ПП «Клекотинське», ц/га

Види продукції	2021р.	2022р.	2023р.	2023р. до 2021р.	
				+ / -	%
Зернові в середньому	61,2	43,2	57,8	-3,5	94,4
З них: пшениця озима	41,2	39,2	52,2	11,0	126,6
пшениця яра	-	39,3	60,9	x	x
ячмінь озимий	61,7	32,6	61,0	-0,8	98,7
кукурудза на зерно	81,6	50,9	68,4	-13,3	83,7
Соняшник	24,7	20,4	25,7	1,0	104,1
Ріпак озимий	23,1	-	-	-	-
Соя	36,5	12,8	18,4	-18,0	50,6

Розраховано автором за даними форми 29 с.-г. Додатків А-В

Аналіз даних таблиці 2.9 показує, що в 2023р. урожайність зернових культур склала 57,8 ц/га, що на 3,5 ц/га, або всього на 5,6 % менше, ніж у 2021р. Урожайність кукурудзи на зерно в 2023 р. становила 68,4 ц/га, що на 13,3 ц/га (16,3 %) менше, ніж у 2021 р. Також в 2023 р. спостерігається досить високий рівень урожайності озимого ячменю – 61 ц/га, що майже відповідає рівню цього показника в 2021 р.

Негативна тенденція спостерігається в зменшенні урожайності сої, яка в 2023 р. склала 18,4 ц/га, що на 18 ц/га (в 2 рази) менше, ніж у 2021 р.

Виявлення динаміки урожайності сільськогосподарських культур допомагає правильно спланувати її рівень і спроектувати заходи до її

підвищення. Динаміку урожайності зернових культур в ПП «Клекотинське», показники якої приведені в таблиці 2.9, підтверджують дані рис. 2.2.

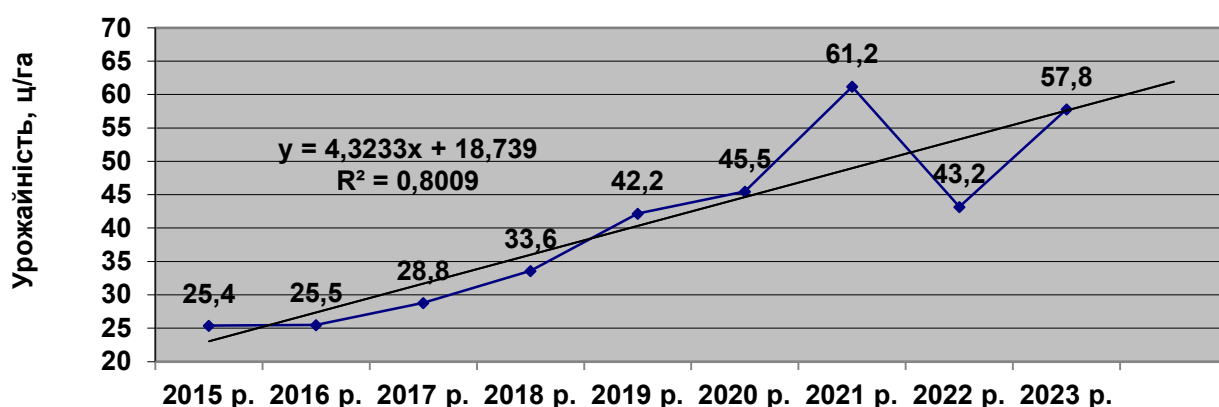

Рисунок 2.2 – Тренд урожайності зернових культур в ПП «Клекотинське»

Розраховано автором за даними підприємства та форми 29 с.-г. Додатків А-В

Дані, наведені на рис. 2.1, свідчать, що 2021 р. був найбільш урожайним по зерновим культурам. В ПП «Клекотинське». Простежується тенденція до зростання урожайності зернових культур в ПП «Клекотинське». Рівняння регресії $y = 4,3233x + 18,739$ показує, що за період 2015-2023 р.р. в середньому щороку урожайність зернових культур зростала в середньому на 4,3 ц/га. Надійність такого висновку досить висока, оскільки коефіцієнт достовірності апроксимації знаходиться в межах 0,75-0,85.

В таблиці 2.10 наведене валове виробництво основних видів рослинницької продукції в ПП «Клекотинське» за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.10 – Валове виробництво товарної продукції рослинництва в ПП «Клекотинське», ц

Види продукції	2021р.	2022р.	2023р.	2023р. до 2021р.	
				+ / -	%
Зернові разом	39119	32123	32808	-6311	83,9
З них: пшениця озима	11876	9963	16445	4569	138,5
пшениця яра	-	1414	3413	3413	-
ячмінь озимий	4384	4143	4267	-117	97,3
кукурудза на зерно	22859	16603	8683	-14176	38,0
Соняшник	6490	4190	11565	5075	178,2
Ріпак озимий	1846	-	-	-1846	-
Соя	2043	1501	664	-1379	32,5

Розраховано автором за даними форми 29 с.-г. Додатків А-В

З даних таблиці 2.10 видно, що в 2023 р. валовий збір зерна в господарстві в порівнянні з 2021 р. зменшився на 6,3 тис. ц, або на 16,1 %. Так, зокрема, валові збори озимої пшениці в 2023 р. склали 16,4 тис. ц, що на 38,5 тис. ц, або в 1,4 рази більше, ніж у 2021 р., проте зерна кукурудзи в ПП «Клекотинське» було отримано на 14,2 тис. ц, (в 3 рази) менше, ніж у 2021 р.

Виробництво насіння соняшнику має тенденцію до зростання. Так, виробництво насіння соняшнику в порівнянні з 2021 р. збільшилось на 5,1 тис. ц (в 1,8 разів) і в 2023 р. становило 11,6 тис. ц. Проте насіння сої було отримано на 1,4 тис. ц (в 3 рази) менше, ніж у 2021р.

На зміну величини валових зборів сільськогосподарських культур впливають багато факторів. У першу чергу в процесі аналізу необхідно визначити ступінь впливу факторів першого порядку – розміру посівної площі і урожайності, оскільки обсяги виробництва знаходиться від них у прямій залежності. Щоб визначити вплив вказаних факторів, застосуємо метод ланцюгових підстановок в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Вплив зміни посівних площ і урожайності на валові збори сільськогосподарських культур ПП «Клекотинське»

Культури	Посівна площа, га		Урожайність, ц/га		Валовий збір, ц			Відхилення		
								всього	в т.ч. за рахунок	
	2021 р.	2023 р.	2021 р.	2023 р.	2021р.	2023р.	умовний		посівної площі	урожайності
Всього по групі зернових	639	568	61,2	57,8	39119	32808	34772	-6311	-4347	-1964
пшениця озима	288	315	41,2	52,2	11876	16445	12989	4569	1113	3456
ячмінь озимий	71	70	61,7	61,0	4384	4267	4322	-117	-62	-55
кукурудза на зерно	280	127	81,6	68,4	22859	8683	10368	-14176	-12491	-1685
Соняшник	263	450	24,7	25,7	6490	11565	11105	5075	4615	460
Соя	56	36	36,5	18,4	2043	664	1313	-1379	-730	-649

Розраховано автором за даними форми 29 с.-г. Додатків А-В

Так, фактичний валовий збір усіх зернових культур ПП «Клекотинське» в 2023 р. був на 6,3 тис. ц. менший від 2021 р. за рахунок скорочення

виробництва кукурудзи на зерно при збільшенні валового виробництва озимої пшениці.

На відхилення у бік збільшення валового виробництва озимої пшениці вплинуло в більшій мірі зростання урожайності, і в меншій мірі збільшення площ проти 2021 р. Валовий збір озимого ячменю знизився на 117 ц проти 2021 р. як за рахунок нижчої урожайності, так і за рахунок меншої площі посіву. По кукурудзі на зерно валовий збір знизився в першу чергу за рахунок зменшення посівних площ, а зниження урожайності не дало настільки високий вплив.

По сої 1,4 тис. ц. валового збору було недоотримано за рахунок зменшення посівної площі та скорочення урожайності.

На валовий збір соняшнику в ПП «Клекотинське», який в 2023 р. зріс на 5,1 тис. ц. проти 2021 р., вплинуло в більшій мірі збільшення площ проти 2021 р., а в меншій мірі – зростання урожайності культури.

Отже, основним суб'єктивним фактором зростання валових зборів в ПП «Клекотинське» є урожайність культур.

Далі розглянемо обсяги реалізації основних видів продукції в господарстві (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Обсяги реалізації продукції рослинництва в ПП «Клекотинське», ц

Види продукції	2021р.	2022р.	2023р.	2023р. до 2021р.	
				+ / -	%
Зернові разом	26993	24514	23354	-3639	86,5
З них: пшениця озима	9413	8180	15914	6501	169,1
ячмінь озимий	3647	3358	2800	-847	76,8
кукурудза на зерно	13933	12976	4640	-9293	33,3
Соняшник	5782	4111	11562	5780	200,0
Ріпак озимий	1653	-	-	-1653	-
Соя	-	3104	-	-	-

Розраховано автором за даними форми 21 с.-г. Додатків А-В

Аналізуючи дані таблиці 2.12, можна помітити, що найбільше за три роки було реалізовано зерна в 2021 р. (27 тис. ц.), а соняшнику – в 2023 р. (1,6 тис. ц.). В складі зернових в 2023 р. найбільшу частку реалізації складала озима пшениця – 15,9 тис. ц, або 68,1 %, В 2023 році насіння соняшнику було

реалізовано 11,6 тис. ц, що на 5,8 тис. ц, або в 2 рази більше від рівня реалізації 2021 р. Насіння ріпаку ПП «Клекотинське» реалізувало лише в 2021 р., а сою – лише в 2022 р.

Обсяги реалізації даних видів продукції рослинництва зумовлені спеціалізацією ПП «Клекотинське», яку можна визначити за структурою чистої виручки (доходу) від реалізації. Структура виручки свідчить про переважаюче виробництво певних видів продукції, для яких в підприємстві наявні найсприятливіші природно-економічні умови виробництва (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Структура чистого доходу від реалізації продукції ПП «Клекотинське»

Види продукції	2021 р.		2022 р.		2023 р.		В середньому за 2021 -2023 р.р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зернові всього	15476,7	44,3	11934,4	39,2	10222,7	32,8	12544,6	39,0
пшениця озима	4902,1	14,0	4232,0	13,9	7235,4	23,2	5456,5	17,0
ячмінь озимий	2005,9	5,7	1533,0	5,0	1129,8	3,6	1556,2	4,8
кукурудза на зерно	8568,7	24,5	6169,4	20,3	1857,5	6,0	5531,9	17,2
Технічні всього	11921,4	34,1	10093,2	33,2	10512,7	33,7	10842,4	33,7
Соняшник	9187,4	26,3	5892,6	19,4	10512,7	33,7	8530,9	26,5
Соя	-	-	4200,6	13,8	-	-	1400,2	4,3
Ріпак озимий	2734	7,8	-	-	-	-	911,3	2,8
Разом по рослинництву	27398,1	78,4	22027,6	72,4	20735,4	66,5	23387,0	72,7
Молоко	5795,3	16,6	7089,2	23,3	8268,9	26,5	7051,1	21,9
Приріст живої маси великої рогатої худоби	1769,4	5,1	1316,4	4,3	2169,3	7,0	1751,7	5,4
Разом по тваринництву	7564,7	21,6	8405,6	27,6	10438,2	33,5	8802,8	27,3
Всього продукція сільського господарства	34962,8	100,0	30433,2	100,0	31173,6	100,0	32189,9	100,0

Розраховано автором за даними форми 21 с.-г. Додатків А-В

Дані таблиці 2.13 свідчать, що в структурі чистої виручки від реалізації продукції господарства за 2021-2023 р.р. переважала виручка від реалізації зерна – 12,5 млн. грн., або 39 % в загальній структурі виручки, а також насіння технічних олійних культур (соняшник, ріпак і соя) – 10,8 млн. грн., або 33,7 %. Реалізація молока теж має вагомий вплив на спеціалізацію підприємства, так як питома вага даної продукції переважає 20 % – 7,1 млн. грн., або 22 % в середньому за 2021-2023 р.р. Звідси можна зробити висновок, що виробничим напрямом ПП «Клекотинське» є зерново-технічно-молочний напрям.

На розмір виручки ПП «Клекотинське» впливає рівень цін реалізації. Проаналізуємо динаміку цін 1 ц основних видів продукції господарства з метою виявлення найбільш прибуткових культур за допомогою табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Середні реалізаційні ціни 1 ц основних видів продукції ПП «Клекотинське» (грн.)

Види продукції	2021р.	2022р.	2023р.	2023р. до 2021р.	
				+ / -	%
Зернові разом	573,36	486,84	437,73	-135,63	76,3
З них: пшениця озима	520,78	517,36	454,66	-66,12	87,3
ячмінь озимий	550,01	456,52	403,50	-146,51	73,4
кукурудза на зерно	614,99	475,45	400,32	-214,67	65,1
Соняшник	1588,97	1433,37	909,25	-679,72	57,2
Ріпак озимий	1653,96	-	-	-1653,96	-
Соя	-	1353,29	-	-	-

Розраховано автором за даними форми 21 с.-г. Додатків А-В

Дані таблиці 2.14 свідчать, що господарство вирощує вузький спектр сільськогосподарських культур, а ціни на продукцію рослинництва в 2023 р. спостерігались нижчі від ринкових, оскільки господарство реалізувало продукцію з поля оптовикам. В 2023 р. господарство реалізувало продукцію за цінами навіть нижчими від рівня 2021 р., хоча інфляція в цей період була значною. Військові дії суттєво порушили ланцюги постачання та логістичні маршрути, що ускладнило експорт продукції. Заблоковані порти, зруйнована інфраструктура і обмежені можливості транспортування призвели до перевантаження внутрішнього ринку, знизивши ціни. Через ускладнення з експортом утворився надлишок зерна і соняшнику на внутрішньому ринку. Це збільшило пропозицію, що, у свою чергу, знизило ціни. З причини тривалі затримки з експортом та переповненість сховищ багато фермерів змушені були продавати продукцію за низькими цінами, щоб уникнути витрат на зберігання і псування продукції.

Тому необхідно звернути увагу на ефективність управління інноваційним розвитком галузі рослинництва підприємства, про що піде мова далі.

2.3. Оцінка ефективності управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства

В організації управління інноваційним розвитком галузі рослинництва ПП «Клекотинське» важливим є дослідження організаційної структури (рис. 2.3).

Як свідчать дані рис. 2.3, структура ПП «Клекотинське» складається з наступних підрозділів:

- адміністративно-функціональні підрозділи: агрономічна служба, яку представляє агроном підприємства та економічна служба, яку представляє бухгалтер підприємства;
- підрозділи основного виробництва: тракторно-рільнича бригада, яку очолює бригадир, молочно-товарна ферма, яку очолює завідувач;
- допоміжні підрозділи: склад запчастин і ПММ та тік.

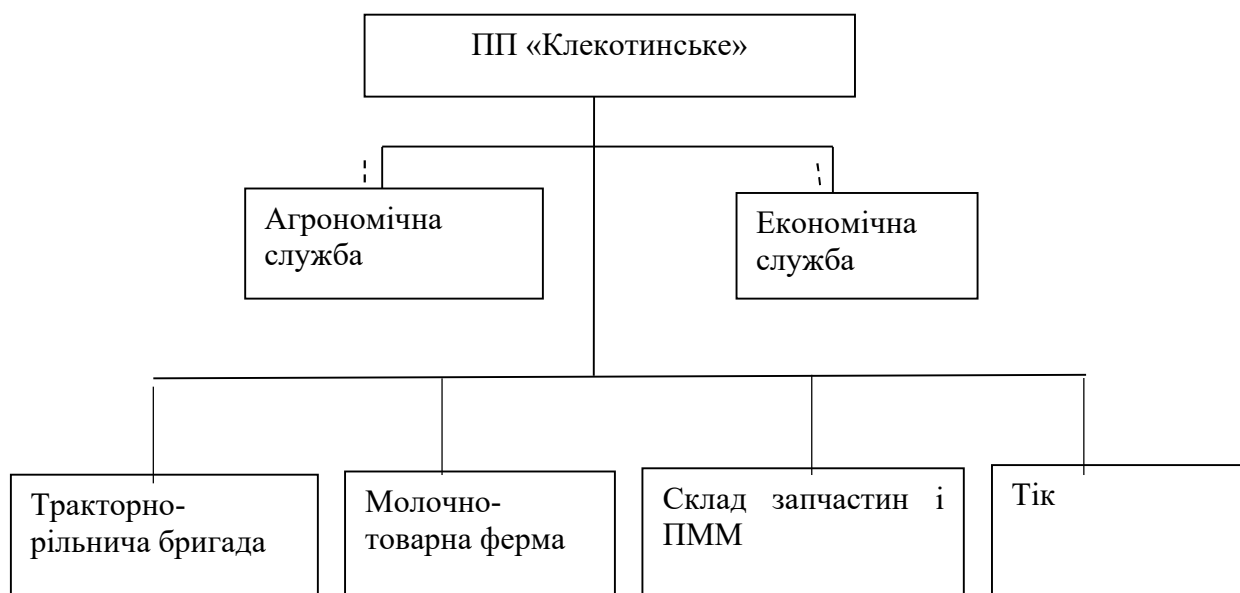

Рисунок 2.3 – Організаційна структура ПП «Клекотинське»

Створено автором за даними підприємства

Наведена на рис. 2.4 структура управління ПП «Клекотинське» є: за принципом організаційної побудови галузевою, за характером управлінських зв'язків – лінійно-функціональною, за кількістю рівнів управління – дворівневою. В даній організаційній структурі створені функціональні

підрозділи, що наділені повноваженнями і відповідальністю за результати своєї діяльності.

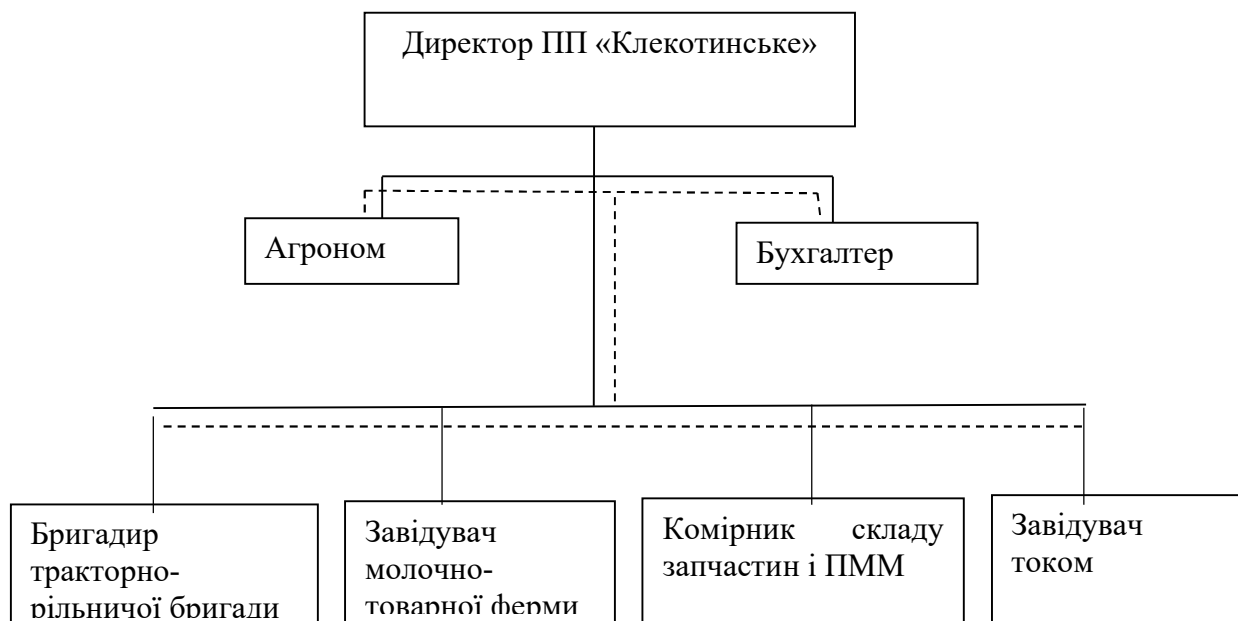

Рисунок 2.4 – Структура управління ПП «Клекотинське»

Створено автором за даними підприємства

Структура управління ПП «Клекотинське», яка є галузевою, лінійно-функціональною та дворівневою, може мати деякі переваги в управлінні інноваційним розвитком рослинництва.

Структура управління ПП «Клекотинське», яка включає директора, агронома, бухгалтера, бригадира тракторно-рільничої бригади, завідувача молочнотоварною фермою, комірника та завідувача током, має деякі переваги для управління інноваційним розвитком галузі рослинництва.

1. Досконала фахова експертиза. Наявність агронома забезпечує професійний підхід до впровадження нових агротехнологій, селекції та захисту рослин, що сприяє інноваційному розвитку галузі. Агроном також може слідкувати за застосуванням сучасних методів землеробства та впровадженням нових сортів культур, підвищуючи продуктивність та стійкість виробництва.

2. Чітка організація робочих процесів. Наявність спеціалізованих посад забезпечує чіткий розподіл обов'язків і підвищує ефективність виконання завдань. Бригадир тракторно-рільничої бригади координує роботу

механізаторів та застосування сучасної техніки, що дозволяє впроваджувати новітні механізовані технології, такі як точне землеробство.

3. Фінансовий контроль витрат в галузі. Бухгалтер забезпечує належне фінансове управління, контроль за витратами та бюджетуванням, що дозволяє ефективно розподіляти ресурси для впровадження інновацій. Належне фінансове управління сприяє інвестуванню в нові технології та дослідження галузі рослинництва.

4. Інтеграція різних напрямків діяльності. Завідувач молочно-товарною фермою та завідувач током забезпечують зв'язок між рослинництвом і тваринництвом, що сприяє більш ефективному використанню ресурсів, таких як органічні добрива від галузі скотарства для покращення ґрунту. Така інтеграція допомагає оптимізувати виробничі процеси і впроваджувати комплексні інноваційні рішення.

5. Організація руху та зберігання продукції рослинництва. Комірник та завідувач током забезпечують належне управління запасами та зберіганням продукції, що мінімізує втрати та забезпечує якість продукції. Ефективне управління рухом продукції рослинництва дозволяє ПП «Клекотинське» швидко реагувати на ринкові зміни та вимоги, впроваджуючи інноваційні підходи до збуту продукції.

Таким чином, структура управління ПП «Клекотинське» має потенціал для впровадження інновацій у галузі рослинництва, забезпечуючи професійне управління, чіткий розподіл ресурсів, інтеграцію різних напрямків діяльності та оптимальну організацію виробництва продукції рослинництва.

Економічна ефективність у рослинництві – це одержання максимальної кількості продукції з кожного гектара землі при найменших затратах живої і уречевленої праці та вибору каналів реалізації виробленої продукції.

В таблиці 2.15 наведено показники економічної ефективності виробництва основних видів продукції рослинництва досліджуваного підприємства – зерна та соняшнику.

Таблиця 2.15 – Показники економічної ефективності виробництва основних видів продукції рослинництва в ПП «Клекотинське»

Показники	Зерно			Насіння соняшнику		
	2021р.	2022р.	2023р.	2021р.	2022р.	2023р.
Урожайність, ц/га	61,2	43,2	57,8	24,7	20,4	25,7
Валовий збір продукції, т	3911,9	3212,3	3280,8	649,0	419,0	1156,5
Реалізовано продукції, т	2699,3	2451,4	2335,4	578,2	411,1	1156,2
Рівень товарності, %	69,00	76,31	71,18	89,09	98,11	99,97
Виробничі витрати на 1 га, тис. грн.	26,72	18,55	20,94	34,20	27,56	22,78
Виробнича собівартість, тис. грн.	17075,6	13780	11894,6	8995,3	5649,1	10252,0
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	436,50	428,98	362,55	1386,02	1348,23	886,47
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	13522,2	13011,6	9940,1	8014,0	5549,8	10252
Повна собівартість 1 ц, грн.	500,95	530,78	425,63	1386,03	1349,99	886,70
Реалізаційна ціна 1 ц, грн.	573,36	486,84	437,73	1588,97	1433,37	909,25
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	15476,7	11934,4	10222,7	9187,4	5892,6	10512,7
Прибуток (+), збиток (-), від реалізації всього, тис. грн.	1954,5	-1077,2	282,6	1173,4	342,8	260,7
Прибуток (+), збиток (-), на 1 ц, грн.	72,41	-43,94	12,10	202,94	83,39	22,55
Рівень рентабельності (+), збитковості (-), %	14,5	-8,3	2,8	14,6	6,2	2,5
Рівень рентабельності продажу, %	12,6	-9,0	2,8	12,8	5,8	2,5

Розраховано автором за даними форм 21 с.-г., 29 с.-г. 50 с.-г. Додатків А-В

За даними таблиці 2.15 можна зробити висновок, що в 2021-2023 р.р. виробництво основних видів продукції рослинництва в ПП «Клекотинське» було малоефективним. Рівень рентабельності виробництва зерна склав в 2023р. 2,8 %, а соняшнику – 2,5 %.

Тобто, ПП «Клекотинське» має значні резерви для інноваційного розвитку галузі рослинництва.

Структура управління ПП «Клекотинське» має також і проблеми в управлінні інноваційним розвитком галузі рослинництва.

1. Відсутність спеціалізованих менеджерів з інновацій. Відсутність посад, відповідальних за управління інноваціями та розробку стратегічних планів розвитку в ПП «Клекотинське», може призвести до недостатньої уваги до впровадження нових технологій і методів, що обмежує можливості підприємства в ефективному аналізі та впровадженні новітніх агротехнологій.

2. Перевантаженість керівників. Директор ПП «Клекотинське» часто перевантажений різноманітними адміністративними та стратегічними

обов'язками, що обмежує його здатність зосередитися на інноваційних проектах. Агроном, відповідальний за технологічні аспекти інноваційного розвитку виробництва, часто не має достатньо часу для моніторингу нових агротехнологій та впровадження інновацій.

3. Відсутність чітко визначених каналів комунікації та співпраці між різними спеціалістами ПП «Клекотинське» часто призводить до ізольованого прийняття рішень, що сповільнює процес впровадження нових технологій в галузі і знизити її ефективність.

4. Обмеженість у підвищенні кваліфікації. Відсутність програм підвищення кваліфікації та тренінгів для персоналу щодо новітніх агротехнологій та інноваційного менеджменту обмежує компетенції керівників і спеціалістів ПП «Клекотинське» та їх готовність впроваджувати новації. Спеціалісти підприємства не ознайомлені в достатній мірі із сучасними методиками оцінки та впровадження інновацій.

5. Фінансові обмеження. Бухгалтер, відповідальний за фінансове управління, стикається із труднощами в бюджетуванні та фінансуванні інноваційних проектів через обмежені ресурси або недостатню підтримку від керівництва.

Таким чином, основні проблеми та недоліки в управлінні інноваційним розвитком галузі рослинництва ПП «Клекотинське» включають відсутність функцій з управління інноваціями, перевантаженість керівників, низьку комунікацію між спеціалістами з приводу інновацій, обмежені можливості для підвищення кваліфікації та фінансові обмеження. Тому наступний розділ роботи присвячений вирішенню даних проблем.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РОСЛИННИЦТВА В ПП «КЛЕКОТИНСЬКЕ» ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Удосконалення функцій управління інноваційним розвитком галузі рослинництва аграрного підприємства

Для удосконалення управління інноваційним розвитком галузі рослинництва на ПП «Клекотинське» можна запропонувати наступні напрями, які наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Напрями удосконалення управління інноваційним розвитком галузі рослинництва в ПП «Клекотинське»

Напрями	Організаційні заходи
Удосконалення посадових інструкцій	Посадові інструкції директора і агронома повинні включати функцію аналізу ринку новітніх агротехнологій та їх адаптацією до умов підприємства
Підвищення кваліфікації персоналу	Регулярна організація тренінгів та семінарів для всіх працівників з акцентом на сучасні агротехнології, управління проектами та інноваційні методи господарювання. Підтримка керівників і спеціалістів у здобутті міжнародних сертифікатів у сфері управління проектами та агротехнологій.
Впровадження систем точного землеробства	Інвестиції в сучасні технології точного землеробства, такі як GPS-навігація для тракторів і сівалок, дрони для моніторингу стану полів, автоматичні системи внесення добрив та зрошення. Використання аналітичних даних для оптимізації використання ресурсів і підвищення врожайності.
Покращення функцій комунікації та координації	Впровадження регулярних нарад для обговорення інноваційних проектів та стратегій між всіма підрозділами підприємства.
Покращення фінансування інноваційних проектів	Формування окремого бюджету на дослідження та впровадження інновацій, що дозволить гнучко реагувати на нові можливості та ринки. Пошук додаткових джерел фінансування, таких як державні гранти, програми підтримки сільського господарства та партнерства з науково-дослідними інститутами.
Моніторинг та оцінка ефективності інновацій	Розробка системи моніторингу та оцінки впроваджених інноваційних проектів для визначення їх ефективності та впливу на виробництво. Використання отриманих даних для коригування стратегії і впровадження нових інноваційних рішень.
Налагодження інноваційного партнерства	Встановлення партнерських відносин з науковими установами, аграрними ВУЗами та технологічними компаніями для обміну досвідом та спільного розвитку інновацій. Участь у галузевих виставках та конференціях для знайомства з новітніми розробками та тенденціями в галузі рослинництва.

Створено автором

Застосування цих заходів допоможе ПП «Клекотинське» ефективно управляти інноваційним розвитком у галузі рослинництва, підвищуючи продуктивність і конкурентоспроможність підприємства.

Формування належних посадових інструкцій є важливим для ПП «Клекотинське», оскільки воно чітко визначає обов'язки, права та відповідальність кожного співробітника, що сприяє підвищенню ефективності роботи та запобігає виникненню конфліктів. Інструкції допомагають встановити стандарти виконання завдань і забезпечують послідовність у роботі, що особливо важливо для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Пропонується доповнити посадову інструкцію директора ПП «Клекотинське» функціями управління інноваційним розвитком галузі рослинництва, які наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Функції директора ПП «Клекотинське» щодо управління інноваційним розвитком галузі рослинництва, які можуть бути відображені в посадовій інструкції

Функції	Посадові обов'язки
Стратегічне планування та впровадження інновацій	Розробка і реалізація стратегічних планів розвитку підприємства з акцентом на впровадження інноваційних технологій у рослинництві.
	Визначення пріоритетних напрямків інноваційного розвитку та забезпечення їх інтеграції у виробничі процеси.
Координація інноваційних проектів	Керівництво проектами з впровадження нових технологій, від ініціації до завершення, забезпечуючи їх ефективне виконання.
	Забезпечення ресурсами та необхідною підтримкою команди, відповідальної за впровадження інновацій.
Моніторинг ринку та аналітика інновацій	Постійний моніторинг ринку аграрних технологій, аналіз світових тенденцій та інноваційних розробок у галузі рослинництва.
	Оцінка конкурентоспроможності та потенційного впливу нових технологій на продуктивність і рентабельність підприємства.
Управління фінансуванням інновацій	Розподіл фінансових ресурсів на дослідження, розвиток та впровадження нових технологій.
	Пошук та залучення додаткових джерел фінансування, включаючи гранти, інвестиції та партнерства.
Навчання та розвиток персоналу	Забезпечення регулярного навчання та підвищення кваліфікації співробітників з питань новітніх технологій та методик у рослинництві.
	Заохочення співробітників до участі в освітніх програмах, тренінгах та конференціях з метою підвищення рівня професійних знань.
Взаємодія з ВУЗаами, науковими установами та партнерами	Встановлення та підтримка зв'язків з науковими установами, аграрними університетами та дослідницькими центрами для спільної роботи над інноваційними проектами.
	Розвиток партнерських відносин з іншими аграрними підприємствами та технологічними компаніями для обміну досвідом та технологіями.

Створено автором

Крім посадових обов'язків, директор має також нести відповідальність за ефективність впровадження інновацій, а також фінансову, стратегічну, організаційну, репутаційну відповідальність за наступними критеріями:

1. Ефективність впровадження інновацій:

- відповідальність за результативність та ефективність впроваджених інноваційних проектів, включаючи їх вплив на продуктивність та рентабельність підприємства;

- забезпечення відповідності впроваджених технологій встановленим стандартам і нормативам.

2. Фінансова відповідальність:

- відповідальність за ефективне використання фінансових ресурсів, виділених на інноваційні проекти;

- контроль за дотриманням бюджету та строків реалізації інноваційних проектів.

3. Стратегічна відповідальність:

- відповідальність за розробку та реалізацію стратегічних планів розвитку підприємства з урахуванням інноваційних рішень;

- відповідальність за досягнення встановлених стратегічних цілей у сфері інноваційного розвитку.

4. Організаційна відповідальність:

- відповідальність за організацію та проведення навчання і підвищення кваліфікації персоналу;

- забезпечення ефективної комунікації та координації між всіма учасниками інноваційних проектів.

5. Репутаційна відповідальність:

- відповідальність за підтримку та підвищення репутації підприємства як лідера в галузі впровадження інновацій у рослинництві;

- взаємодія зі ЗМІ та громадськістю для інформування про досягнення та впроваджені інновації на підприємстві.

Крім директора ПП «Клекотинське», необхідно також удосконалити функції управління інноваційним розвитком галузі рослинництва агронома досліджуваного підприємства. Для цього пропонується доповнити посадову інструкцію агронома ПП «Клекотинське» функціями управління інноваційним розвитком галузі рослинництва, що наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Функції агронома ПП «Клекотинське» щодо управління інноваційним розвитком галузі рослинництва, які можуть бути відображені в посадовій інструкції

Функції	Посадові обов'язки
Моніторинг та аналіз нових агротехнологій	Регулярно вивчати та аналізувати новітні агротехнології, методи вирощування культур та тенденції ринку.
	Відвідувати галузеві виставки, конференції та семінари з метою ознайомлення з новими розробками в аграрному секторі.
Впровадження інноваційних технологій	Розробляти та впроваджувати інноваційні проекти в галузі рослинництва, включаючи нові сорти культур, методи обробітку ґрунту та системи зрошення.
	Відповідати за адаптацію і впровадження нових технологій, включаючи точне землеробство, автоматизацію процесів та використання сучасних засобів захисту рослин.
Координація дослідницьких робіт	Організовувати і координувати дослідницькі роботи та експериментальні проекти на полях підприємства.
	Вести документацію щодо проведених досліджень та аналізувати їх результати для визначення найбільш ефективних практик.
Навчання та підвищення кваліфікації персоналу	Проводити навчальні семінари та тренінги для персоналу щодо новітніх агротехнологій та методів господарювання.
	Забезпечувати підвищення кваліфікації співробітників через участь у навчальних програмах та отримання сертифікатів.
Участь у розробці та реалізація стратегічних планів розвитку	Співпрацювати з директором у розробці стратегічних планів розвитку підприємства з урахуванням інноваційних рішень.
	Визначати пріоритетні напрямки розвитку та впровадження інновацій у галузі рослинництва.
Звітність та оцінка ефективності інновацій	Готувати регулярні звіти про впроваджені інновації та їх вплив на продуктивність і ефективність виробництва.
	Проводити оцінку ефективності впроваджених інновацій та надавати рекомендації щодо подальшого вдосконалення процесів.

Створено автором

Крім посадових обов'язків, агроном повинен також нести відповідальність за наступними критеріями:

1. Якість впроваджених інновацій:

– відповідальність за якість та ефективність впроваджених інноваційних технологій і методів у рослинництві;

- забезпечення відповідності нових технологій стандартам та нормативам галузі.

2. Дотримання строків та бюджету в реалізації інноваційних проектів розвитку рослинництва:

- відповідальність за своєчасне впровадження інноваційних проектів у межах встановленого бюджету;

- забезпечення економічної ефективності та доцільності використання нових технологій.

3. Результати дослідницьких робіт:

- відповідальність за точність та надійність результатів дослідницьких робіт та експериментів;

- забезпечення достовірної документації та звітності щодо проведених досліджень.

4. Навчання персоналу:

- відповідальність за якість проведених навчальних програм та тренінгів для персоналу;

- забезпечення, щоб усі співробітники мали необхідні знання та навички для роботи з новітніми агротехнологіями.

5. Участь у розробці стратегічних планів:

- відповідальність за розробку реалістичних та ефективних стратегічних планів розвитку, що враховують інноваційні рішення;

- співпраця з керівництвом у визначенні пріоритетних напрямків розвитку підприємства.

Включення цих обов'язків та відповідальності до посадової інструкції агронома сприятиме ефективному управлінню інноваційним розвитком галузі рослинництва та підвищенню загальної продуктивності підприємства.

Крім директора та агронома досліджуваного підприємства, необхідно також удосконалити функції щодо управління інноваційним розвитком галузі рослинництва бухгалтера ПП «Клекотинське». Для цього пропонується

доповнити його посадову інструкцію «Клекотинське» функціями управління інноваційним розвитком галузі рослинництва, що наведені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Функції бухгалтера ПП «Клекотинське» щодо управління інноваційним розвитком галузі рослинництва, які можуть бути відображені в посадовій інструкції

Функції	Посадові обов'язки
Фінансове планування та бюджетування інноваційних проектів	Складання фінансових планів і бюджетів для інноваційних проектів у галузі рослинництва.
	Аналіз фінансових потреб та розподіл коштів на різні етапи впровадження інновацій
Облік та звітність за інноваційними проектами	Ведення обліку витрат та доходів, пов'язаних з реалізацією інноваційних проектів
	Підготовка регулярних фінансових звітів про стан та результати інноваційних проектів
Контроль за використанням фінансових ресурсів	Здійснення контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів, виділених на інноваційні проекти
	Перевірка відповідності витрат затвердженому бюджету та аналіз відхилень.
Фінансовий аналіз та оцінка ефективності інновацій	Проведення фінансового аналізу ефективності впроваджених інноваційних проектів.
	Оцінка рентабельності та економічної доцільності інноваційних рішень
Залучення фінансування та робота з інвесторами	Підготовка фінансових звітів та презентацій для потенційних інвесторів та партнерів.
	Взаємодія з банками, фінансовими установами та іншими джерелами фінансування для залучення коштів на інноваційні проекти
Податкове планування та оптимізація інноваційних проектів	Здійснення податкового планування з урахуванням специфіки інноваційних проектів
	Оптимізація податкових витрат, пов'язаних з реалізацією інноваційних рішень у рослинництві.

Створено автором

Крім посадових обов'язків, бухгалтер повинен також нести відповідальність за наступними критеріями:

1. Фінансова відповідальність:

- відповідальність за точність та своєчасність фінансових розрахунків, звітів та аналізів;
- забезпечення дотримання бюджету та ефективного використання фінансових ресурсів на інноваційні проекти розвитку рослинництва.

2. Контроль витрат на інноваційні проекти розвитку рослинництва:

- відповідальність за контроль цільового використання коштів, запобігання надмірним або необґрунтованим витратам;
- забезпечення прозорості та підзвітності у фінансових питаннях, пов'язаних з інноваційним розвитком рослинництва.

3. Ефективність інноваційних проектів на інноваційні проекти розвитку рослинництва:

- відповідальність за оцінку фінансової ефективності впроваджених інновацій та їх вплив на економічні показники підприємства;
- аналіз результатів та надання рекомендацій щодо покращення економічної ефективності інновацій в розвитку рослинництва.

4. Податкова відповідність:

- відповідальність за дотримання податкового законодавства та своєчасну сплату податків, пов'язаних з інноваційними проектами розвитку рослинництва;
- забезпечення податкової оптимізації для зниження фінансових ризиків та витрат на інноваційні проекти розвитку рослинництва.

5. Залучення та взаємодія з інвесторами:

- відповідальність за підготовку фінансових матеріалів для залучення інвестицій та співпраці з фінансовими партнерами;
- забезпечення прозорості та довіри у фінансових відносинах з інвесторами та партнерами.

Включення цих обов'язків та відповідальності до посадової інструкції бухгалтера сприятиме ефективному управлінню фінансовими аспектами інноваційного розвитку в галузі рослинництва, забезпечуючи фінансову стабільність і прозорість процесів.

Удосконалення посадових обов'язків з управління інноваційним розвитком галузі рослинництва керівників і спеціалістів ПП «Клекотинське» позитивно вплине на ефективність діяльності підприємства. Чітко визначені обов'язки та відповідальність допоможуть співробітникам ПП «Клекотинське»

зосередитися на важливих завданнях, що сприятиме підвищенню їх продуктивності та ефективності у впровадженні інновацій. Удосконалення посадових обов'язків забезпечить кращу координацію між керівниками і спеціалістами ПП «Клекотинське», що сприятиме більш злагодженій їх роботі та швидкому вирішенню проблем інноваційного розвитку галузі рослинництва.

Завдяки чітким посадовим інструкціям керівники та спеціалісти зможуть ефективніше планувати та використовувати наявні ресурси, зокрема фінанси, матеріали та робочу силу, для реалізації інноваційних проектів.

Інноваційний розвиток галузі рослинництва дозволить ПП «Клекотинське» залишатися конкурентоспроможним на ринку, адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та впроваджувати нові технології, що сприятиме зростанню підприємства у довгостроковій перспективі.

3.2. Проект інноваційного розвитку рослинництва в господарстві

Одним із основних напрямів удосконалення управління інноваційним розвитком галузі рослинництва в ПП «Клекотинське» є впровадження систем точного землеробства, яке може мати для даного підприємства з площею 1200 га наступні переваги:

1. Більш ефективне використання наявних ресурсів. Система точного землеробства дозволяє точно розподіляти ресурси, такі як насіння, добрива і засоби захисту рослин, з урахуванням варіабельності урожайності і інших факторів, що підвищує ефективність використання цих ресурсів.

2. Зменшення витрат. Зменшення витрат на насіння, добрива, пестициди та паливо за рахунок оптимального їх використання, а також через зменшення перекриття та надлишкового застосування.

3. Підвищення врожайності. Точне землеробство дозволяє покращити якість і кількість врожаю шляхом точного висіву, оптимального зрошення і удобрення, що призводить до збільшення врожайності.

4. Мінімізація впливу на навколишнє середовище. Зменшення екологічного впливу відбувається завдяки зменшенню використання хімічних речовин, води і палива.

5. Підвищення точності управління полями. Застосування сучасних технологій і систем GPS дозволяє точно виконувати роботи на полі, зменшуючи час на пересічні перегони та покращуючи якість роботи.

Ці переваги можуть значно покращити загальну ефективність галузі рослинництва ПП «Клекотинське» і призвести до підвищення прибутковості підприємства на довгостроковій основі.

Для впровадження системи точного землеробства в галузі рослинництва ПП «Клекотинське» зможуть знадобитися такі види техніки та обладнання:

1. Система ГІС (географічна інформаційна система). Це програмне забезпечення для збору, аналізу і візуалізації географічних даних про поля, таких як висота, нахил, тип ґрунту тощо.

2. GNSS (глобальні навігаційні супутникові системи). Технологія GPS для точного позиціонування сільськогосподарської техніки на полі.

3. Датчики на полях. Для збору даних про вологість ґрунту, рівень поживних речовин у ґрунті, температуру, стан рослин тощо.

4. Трактори та сівалки з GPS-системами. Трактори і сівалки, обладнані GPS для точного засівання і обробітку полів.

5. Дрони. Для дистанційного зондування і збору зображень поля з висоти.

6. Комп'ютерна програмна система для обробки даних. Для аналізу і обробки зібраних даних та прийняття рішень.

7. Технології IoT (інтернет речей). Для збору даних в реальному часі і моніторингу стану обладнання і рослин.

Впровадження цих технологій дозволить знизити витрати на виробництво, оптимізувати використання ресурсів (таких як вода, добрива), підвищити врожайність і якість продукції, а також зменшити вплив на навколишнє середовище.

Для удосконалення управління інноваційним розвитком галузі рослинництва пропонуємо придбати ПП «Клекотинське» сівалку точного висіву. Сівалки точного висіву є сучасними агротехнічними пристроями, які мають декілька значних переваг:

1. Точність висіву. Сівалки точного висіву забезпечують високу точність висіву на всій посівній площі. Це дозволяє рівномірно розміщувати насіння і уникати перекриття або прогалів між рядами, що сприяє максимальному використанню посівного матеріалу.

2. Економія насіння. Завдяки точному дозуванню сівалки зменшують витрати насіння, оскільки кожне насіння розміщується на оптимальній відстані одне від одного. Це сприяє зниженню собівартості вирощування культур та підвищенню ефективності господарювання.

3. Підвищення врожайності. Точне розміщення насіння відповідно до оптимальних параметрів сприяє покращенню умов для росту і розвитку рослин. Це може призвести до збільшення врожаю через оптимальне використання площі, води, поживних речовин і світла.

4. Зниження втрат. Сівалки точного висіву допомагають зменшити втрати насіння під час посіву, особливо на великих площах. Точне розміщення насіння сприяє кращому приживанню і розвитку рослин, що зменшує ризик втрат через недосягнення оптимального росту.

5. Збільшення ефективності роботи. Сучасні сівалки точного висіву забезпечують високу продуктивність і швидкість роботи, що дозволяє ефективно виконувати посівні роботи на великих площах за короткий час.

Загалом, сівалки точного висіву є важливим аспектом сучасного сільськогосподарського виробництва, які сприяють покращенню ефективності, зниженню витрат і підвищенню врожайності культур.

Для ПП «Клекотинське» з 625 га посівної площі технічних культур та кукурудзи на зерно важливо вибрати сівалку точного висіву, яка забезпечить високу продуктивність, надійність і точність. Вибір залежить від кількох

факторів, таких як вартість, технічні характеристики, доступність сервісу та запчастин, а також специфічні потреби підприємства.

В роботі нами здійснений моніторинг наявних на ринку України сівалок точного висіву (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Переваги наявних на ринку України сівалок точного висіву

Марки	Переваги	Рекомендації
John Deere MaxEmerge	Висока продуктивність, точність висіву, надійність, доступність сервісу.	Підходить для великих площ завдяки високій швидкості роботи і якості висіву.
Kinze 3600	Висока продуктивність, рівномірність висіву, міцна конструкція.	Підходить для великих господарств завдяки надійності і простоті в обслуговуванні.
Väderstad Tempo	Висока швидкість і точність висіву, інноваційні технології.	Ідеальна для великих площ, забезпечує високу продуктивність і ефективність.
Horsch Maestro	Точність висіву, висока швидкість роботи, надійність.	Добре підходить для великих площ, дозволяє ефективно використовувати час посіву.
Monosem NG Plus	Висока точність висіву, надійність, простота в обслуговуванні.	Відмінний вибір для підприємств, які потребують стабільної роботи і високої точності.

Створено автором

Для підприємства з 613 га посівної площі просапних культур, яке потребує високої продуктивності та точності висіву, особливо підходять такі моделі як Väderstad Tempo та Horsch Maestro. Вони забезпечують високу швидкість і точність висіву, що дозволить ефективно засіяти велику площу за короткий час, знизивши витрати на експлуатацію та підвищивши врожайність. Зважаючи на більший ступінь випробування сівалок Väderstad Tempo та кращої доступності сервісу і запчастин в Одеській області, ніж Horsch Maestro, ми пропонуємо придбати для ПП «Клекотинське» марку Väderstad Tempo.

«Väderstad Tempo» відома своїми інноваційними рішеннями та здатністю підтримувати високу швидкість роботи без втрати точності, що є великою перевагою для великих господарств. Horsch Maestro також відрізняється надійністю і високою швидкістю, що дозволить швидко і якісно засіяти великі площі. Обираємо модифікацію сівалки «Väderstad Tempo L 8» – напівпричіпної високошвидкісної сівалки з високою продуктивністю, доступні 12, 16, 18 або 24

рядні моделі. Продуктивність 1 сівалки «Väderstad Tempo L 8» можна порівняти з продуктивністю 2 аналогічних сівалок іншого виробництва.

Вигляд сівалки «Väderstad Tempo L 8» наведений на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 – Вигляд сівалки «Väderstad Tempo L 8»

Джерело: <https://www.vaderstad.com/>

Основою сівалки «Väderstad Tempo L 8» є унікальний пристрій з висіву насіння GilstringSeedMeter, що забезпечує точність на досить високій швидкості, повністю контролюючи його переміщення – від пристрою з висіву насіння до кожної насінини. Завдяки цьому вібрація та схили ґрунту не мають впливу на точність висіву насіння. Кожна висівна секція сівалки «Väderstad Tempo L 8» електрично керована, що дозволяє налаштовувати індивідуальне відключення рядків через навігаційні картографічні системи.

Сівалка «Väderstad Tempo L 8» забезпечує високу точність сівби в трьох вимірах – за довжиною, глибиною та шириною. Можливе індивідуальне відключення подачі насіння, мікрогрануляту і добрив в кожному рядку.

В традиційних сівалках насіння може вільно падати по насіннєвій трубці від апарату з висіву насіння до ґрунту. При збільшенні швидкості трактора

може виникати вібрація, коли насіння підстрибує в насіннєвій трубці, внаслідок чого втрачається значна точність сівби.

Завдяки пристрою з висіву насіння, який працює під дією надлишкового тиску повітря, сівалка «Väderstad Tempo L 8» вирізняється з інших. Технологія Power Shoot, що використовує ефект дії надлишкового тиску повітря, цілком контролює рух насіння від пристрою з висіву насіння до попадання насіння в ґрунт.

Дана сівалка дає можливість розв'язання проблеми пропусків в рядках і двійників посіву. Пропуски в рядках дають меншу кількість продуктивних рослин під час збирання врожаю, а занадто близько розташовані рослини, конкуруючи за світло та поживні речовини, призводять до нерівномірного дозрівання та зниження врожайності. Пропуски в рядках можуть бути спричинені зовнішніми факторами, тоді як поява двійників завжди спричинена роботою техніки. Тому використання сівалки «Väderstad Tempo L 8» забезпечить рівномірну відстань між рослинами, що призведе до одночасного дозрівання врожаю та збільшення його потенціалу.

Сівалка «Väderstad Tempo L 8» здатна виконувати сівбу широкого спектра культур: кукурудза, соя, соняшник, ріпак, сорго та багато інших. Завдяки простій зміні ширини міжрядь і налаштування машини для різних культур, сівалка «Väderstad Tempo L 8» забезпечить високу універсальність у господарстві. Результатом є підвищення ефективності та мінімізація витрат на машину на гектар. Заміна висівних дисків здійснюється за лічені секунди без використання будь-яких інструментів.

Орієнтовна вартість сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» складає від 50 до 100 тис. дол. в залежності від комплектації. Тому доцільним буде оцінити економічний ефект від придбання сівалки «Väderstad Tempo L 8» в наступному пункті роботи.

3.3. Оцінка ефективності проекту

Розрахунок економічного ефекту від придбання сівалки «Väderstad Tempo L 8» може бути проведений на основі кількох ключових параметрів, які включають витрати на саму сівалку, зниження витрат на насіння, збільшення врожаю від точного висіву та зниження витрат на працю та паливо.

Першим кроком є визначення вартості сівалки «Väderstad Tempo L 8». Згідно інформації про вартість придбання цієї сівалки від офіційного дилера ТОВ «Техноторг» (м. Одеса, Тираспільське шосе, 24, Одеса). Згідно цін дилера, вартість 12-секційної сівалки «Väderstad Tempo L 8» складає 60 тис. євро, а в гривневому еквіваленті (за курсом гривні до євро 44 грн./євро) – близько 2,64 млн. грн.

Далі слід провести оцінку зниження витрат на насіння. Враховуючи точний висів, сівалка сівалки «Väderstad Tempo L 8» може дозволити зменшити витрати на насіння, оскільки вона ефективно розміщує кожен насінник на оптимальній відстані.

Використання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8», може зменшити витрати на насіння на 10-20%. Ця оцінка базується на ефективнішому використанні насіння завдяки точному висіву, який мінімізує пропуски та перекриття, забезпечуючи оптимальну густоту посівів з наступних причин:

- сівалки точного висіву забезпечують високу точність розміщення насіння, що зменшує втрати через перекриття та пропуски. Це дозволяє використовувати менше насіння для досягнення тієї ж густоти посівів;
- точне розміщення насіння зменшує втрати, які можуть виникати через нерівномірний висів, що призводить до зменшення загальної кількості необхідного насіння;

– висока ефективність точного висіву означає, що кожне насіння має оптимальні умови для росту, що підвищує врожайність і зменшує потребу в додатковому висіві.

Ці фактори дозволяють досягти значної економії на насінні, що може становити від 10 до 20% залежно від вихідних умов та культур, які вирощуються.

Для точнішого визначення, який саме відсоток економії можливий у вашому конкретному випадку, рекомендується провести аналіз поточних витрат на насіння і порівняти їх з прогнозованими витратами при використанні сівалки «Väderstad Tempo L 8» на основі демонстраційних або тестових посівів.

Розрахуємо економію від використання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок економії на насінні від використання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» в ПП «Клекотинське»

Культури	Відсоток економії на насінні	Витрати на насіння в 2023 р., тис. грн.	Сума економії на насінні, тис. грн.
Кукурудза на зерно	10 %	387,4	38,7
Соняшник	15 %	1359,9	204,0
Ріпак озимий	20 %	75,5	15,1
Соя	15 %	36,0	5,4
Разом	x	1858,8	263,2

Створено автором

Отже, від використання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» дозволить зекономити на насінні 263,2 тис. грн. за рік.

Наступним кроком є прогнозування збільшення врожаю. За допомогою сівалки точного висіву, як «Väderstad Tempo L 8», можна очікувати покращення умов для росту рослин, що може призвести до збільшення врожаю.

Уникаючи перекриттів на поворотних смугах та нерівних ділянках поля, можна запобігти потенційним втратам урожаю, оскільки вони можуть бути зменшені на 5-10%. Сівалка «Väderstad Tempo L 8» підтримує можливості індивідуального контролю секцій для висіву насіння, добрив та мікрогранул.

Розрахуємо збільшення врожаю таких сільськогосподарських культур як кукурудза на зерно, соняшник, ріпак озимий та соя від використання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» на основі 10 % збільшення та його вартість в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Розрахунок збільшення валових зборів сільськогосподарських культур при використанні сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8»

Культури	Середні валові збори за 2021-2023 р.р., ц	Приріст валових зборів, ц	Ціна за ц станом на 01.05.2024 р., грн.	Додаткова виручка, тис. грн.
Кукурудза на зерно	16048	802	830	666,0
Соняшник	7415	742	2020	1497,8
Ріпак озимий	615	62	1870	115,1
Соя	1403	140	1970	276,3
Разом	х	х	х	2555,2

Створено автором

Отже, використання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» дозволить додатково отримати продукції рослинництва на суму 2,55 млн. грн. за рік.

Далі оцінимо зменшення витрат на працю, добрива і паливо. Враховуючи швидкість і продуктивність роботи сівалки, можна розрахувати економію витрат на робочу силу і паливо.

Використання сівалки точного висіву, такої як «Väderstad Tempo L 8», може призвести до зменшення витрат на працю, добрива і паливо. Хоча точний відсоток зменшення витрат може варіюватися залежно від конкретних умов, приблизні оцінки наступні:

- зменшення витрат на оплату праці оцінюється в 10 %, так як висока точність висіву зменшує потребу в додаткових операціях, таких як пересів або корекція помилок. Це зменшує кількість необхідної робочої сили та час на виконання завдань;

- зменшення витрат на добрива можна оцінити в 5 %, оскільки точний висів забезпечує рівномірне розподілення насіння, що дозволяє краще

контролювати внесення добрив. Це зменшує втрати через перевитрату або нерівномірне внесення, що підвищує ефективність використання добрив;

– зменшення витрат на паливо можна оцінити в 15%, так як точні сівалки зменшують кількість проходів по полю, що зменшує споживання палива. Крім того, оптимізація процесу висіву знижує витрати на механічну обробку.

Розрахуємо зменшення витрат на працю, добрива і паливо від використання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Розрахунок зменшення витрат на працю, добрива і паливо від використання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» в ПП «Клекотинське»

Статті витрат	Відсоток зменшення	Причина	Витрати за статтями в 2023 р., тис. грн.	Сума зменшення витрат, тис. грн.
Оплата праці	10 %	Зменшення потреби в додаткових операціях та корекціях	1959,0	195,9
Добрива	5 %	Ефективніше використання завдяки рівномірному висіву	2706,1	135,3
Паливо	15 %	Зменшення кількості проходів та оптимізація процесу висіву	1909,6	286,4
Разом	x	x	6574,7	617,6

Створено автором

Отже, від використання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» дозволить зменшити витрат на працю, добрива і паливо на 617,6 тис. грн. за рік.

Таким чином, загальна сума економічних вигод від використання сівалки складе за рік 3,436 млн. грн., в тому числі за рахунок: економії на насінні 263,2 тис. грн., отримання додаткової продукції рослинництва 2555,2 тис. грн., зменшення витрат на оплату праці 195,9 тис. грн., зменшення витрат на добрива 135,3 тис. грн. та зменшення витрат на паливо 286,4 тис. грн.

Далі необхідно провести розрахунок повернення інвестицій у сівалку точного висіву «Väderstad Tempo L 8». Наявність цих даних дозволить визначити період повернення витрат на сівалку, враховуючи збільшення

прибутку або зниження витрат. Проведення цих розрахунків дозволить отримати оцінку економічного ефекту від придбання сівалки Väderstad Tempo, що допоможе ПП «Клекотинське» прийняти обґрунтоване рішення щодо інвестицій у нову техніку для підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва.

Використовуючи дані табл. 3.6-3.8, для реалізації інвестиційного проекту придбання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» в ПП «Клекотинське» в 2025 р. розрахунки будемо здійснювати на 5 років (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Грошові потоки та показники ефективності реалізації проекту придбання ПП «Клекотинське» сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8»

Показники	Роки				
	2025	2026	2027	2028	2029
Додатковий дохід за рахунок економії на насінні, отримання додаткової продукції рослинництва та зменшення витрат на оплату праці, добрива і паливо, тис. грн.	3436	3608	3788	3978	4176
Поточні витрати на запасні частини та технічне обслуговування, тис. грн.	344	361	379	398	418
Знос, тис. грн.	528	528	528	528	528
Чистий прибуток, тис. грн.	2564	2719	2881	3052	3231
Чисті грошові надходження, тис. грн.	3092	3247	3409	3580	3759
Дисконтний множник (за вартості капіталу 12 %)	0,893	0,797	0,712	0,636	0,567
Теперішня вартість майбутніх грошових потоків (PV) _t	2762	2588	2427	2277	2131
Інвестиційні витрати, тис. грн.	2640	-	-	-	-
Сума чистого приведенного доходу (NPV), тис. грн.	9545				
Індекс рентабельності інвестицій (PI)	3,615				
Період окупності інвестицій (PP), років	1,1				

Створено автором

За даними табл. 3.9, можемо визначити наступні показники:

Теперішня вартість майбутніх грошових потоків $\sum(PV)_t$:

$$\sum(PV)_t = \sum_{t=1}^{t=n} (CF)_t \frac{1}{(1+r)^t}$$

$$\sum(PV)_t = 2762+2588+2427+ 2277+ 2131= 12185 \text{ тис. грн.}$$

Сума чистого приведенного доходу (NPV):

$$NPV = \sum_{t=1}^{t=n} (\overline{CF})_t \frac{1}{(1+r)^t} - \sum_{t=1}^{t=n} (Co)_t \frac{1}{(1+r)^t}$$

$$NPV = 12185 - 2640 = 9645 \text{ тис. грн.}$$

Оскільки NPV є позитивним, то проект вважається прибутковим.

Індекс рентабельності інвестицій (PI):

$$PI = NPV / \sum (C_o)_t = 9645 : 2640 = 3,615$$

Отже, оскільки $PI > 0$, проект здатен окупувати витрати.

Період окупності інвестицій (PP):

$$PP = Co / [(PV)_t] / n = 2640 / (12185 : 5) = 1,1 \text{ року.}$$

Отже, проект придбання сівалки точного висіву «Väderstad Tempo L 8» вартістю 2,6 млн. грн. є ефективним, його варто прийняти до реалізації. На кожну витрачену на вказану техніку гривню ми будемо отримувати біля 3 грн. 62 коп. прибутку. Проект придбання сівалки точного висіву окупиться приблизно за 1 рік і 1 місяць.

ВИСНОВКИ

1. Інноваційний розвиток сучасного підприємства містить наступні складові: технологічні інновації (впровадження автоматизації виробництва, оновлення та модернізація виробничих процесів і обладнання); інноваційна стратегія, (розробка та впровадження довгострокових цілей і завдань у сфері до інновацій); організаційні інновації (оптимізація внутрішніх бізнес-процесів, впровадження нових методів управління); фінансові інновації (залучення нових джерел фінансування, впровадження нових фінансових інструментів та технологій). Кожна з цих складових є важливою для успішного інноваційного розвитку підприємства.

2. Метою управління інноваційним розвитком підприємства є систематичне управління інноваційною діяльністю, спрямоване на забезпечення подальшого збалансованого розвитку підприємства, використання інноваційних та технічних можливостей. Основними складовими інноваційного розвитку галузі рослинництва є: інноваційні технології, біотехнології, агроекологічні підходи, цифрові технології, навчання та освіта, наукові дослідження, законодавча підтримка.

3. Процеси управління інноваційним розвитком рослинництва сільськогосподарського підприємства ми досліджували на базі ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області. Підприємство має зерно-технічно-скотарську спеціалізацію. Показники розмірів ПП «Клекотинське» та його забезпеченості основними виробничими ресурсами мають стабільний рівень, а саме підприємство знаходиться на стадії зрілості.

4. Господарська діяльність ПП «Клекотинське» у 2021-2023 р.р. була прибутковою. У 2023 р. підприємством було отримано 2,2 млн. грн. чистого прибутку, що при значному рівні собівартості реалізованої продукції створило невисокий для інноваційного розвитку рослинництва рівень рентабельності – всього 7,7 %, який є меншим в 2023 р. проти 2021 р. на 2,5 в.п. Дана

прибутковість є недостатньою для формування значних інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку рослинництва

5. Господарство в 2023 р. вирощувало досить вузький спектр культур: зернові (озимі пшениця і ячмінь та кукурудза на зерно), соняшник, соя, кормові культури. Просапні культури займають близько половини площі. В 2023 р. валовий збір зерна в господарстві в порівнянні з 2021 р. має тенденцію до зменшення, а насіння соняшнику – до зростання. Основним фактором зменшення валових зборів зернових культур і збільшення валових зборів насіння соняшнику в ПП «Клекотинське» була не зміна урожайності, а зміна посівних площ. Тобто, існує потенціал її росту. Рівень урожайності зернових культур в господарстві в останні роки досить високий. Простежується тенденція до зростання урожайності зернових культур в ПП «Клекотинське». Рівняння регресії показує, що останні дев'ять років в середньому щороку урожайність зернових культур зростала в середньому на 4,3 ц/га.

6. В 2021-2023 р.р. виробництво основних видів продукції рослинництва в ПП «Клекотинське» було малоефективним, так як спостерігався дуже низький рівень рентабельності. Причиною цього є те, що в 2023 р. господарство реалізувало продукцію за цінами навіть нижчими від рівня 2021 р., хоча інфляція в цей період була значною. Військові дії суттєво порушили ланцюги постачання та логістичні маршрути, що ускладнило експорт продукції. Заблоковані порти, зруйнована інфраструктура і обмежені можливості транспортування призвели до перевантаження внутрішнього ринку продукції рослинництва, знизивши ціни.

7. Структура управління ПП «Клекотинське» має потенціал для впровадження інновацій у галузі рослинництва, забезпечуючи професійне управління, чіткий розподіл ресурсів, інтеграцію різних напрямків діяльності та оптимальну організацію виробництва продукції рослинництва. Основними проблемами в управлінні інноваційним розвитком галузі рослинництва ПП «Клекотинське» є відсутність функцій з управління інноваціями, перевантаженість керівників, низька комунікація між спеціалістами з приводу

інновацій, обмежені можливості для підвищення кваліфікації та фінансові обмеження.

8. Для удосконалення управління інноваційним розвитком галузі рослинництва на ПП «Клекотинське» можна запропонувати наступні напрями: удосконалення посадових інструкцій, підвищення кваліфікації персоналу, впровадження систем точного землеробства, покращення функцій комунікації та координації, покращення фінансування інноваційних проектів, моніторинг та оцінка ефективності інновацій, налагодження інноваційного партнерства. За кожним із напрямків в роботі сформовані організаційні заходи.

9. Пропонується доповнити посадову інструкцію директора ПП «Клекотинське» функціями управління інноваційним розвитком рослинництва: стратегічне планування та впровадження інновацій, координація інноваційних проектів, моніторинг ринку та аналітика інновацій, управління фінансуванням інновацій, навчання та розвиток персоналу, взаємодія з ВУЗами, науковими установами та партнерами.

10. Крім директора ПП «Клекотинське», необхідно також удосконалити функції управління інноваційним розвитком галузі рослинництва агронома досліджуваного підприємства, які включають: моніторинг та аналіз нових агротехнологій, впровадження інноваційних технологій, координація дослідницьких робіт, навчання та підвищення кваліфікації персоналу, участь у розробці та реалізація стратегічних планів розвитку, звітність та оцінка ефективності інновацій.

11. Необхідно також удосконалити функції з управління інноваційним розвитком галузі бухгалтера ПП «Клекотинське», які включають: фінансове планування та бюджетування інноваційних проектів, облік та звітність за інноваційними проектами, контроль за використанням фінансових ресурсів, фінансовий аналіз та оцінка ефективності інновацій, залучення фінансування та робота з інвесторами, податкове планування та оптимізація інноваційних проектів.

12. Для удосконалення управління інноваційним розвитком галузі рослинництва пропонуємо придбати ПП «Клекотинське» сівалку точного висіву. В роботі нами здійснений моніторинг наявних на ринку України сівалок точного висіву, на основі якого обрано модифікацію сівалки «Väderstad Tempo L 8» – напівпричіпної 8-рядної високошвидкісної сівалки з високою продуктивністю. Здійснена в роботі оцінка проекту свідчить, що проект придбання сівалки «Väderstad Tempo L 8» вартістю 2,6 млн. грн. є ефективним, на кожен витрачений на вказану техніку гривню можна отримати біля 3 грн. 62 коп. прибутку. Даний проект окупиться приблизно за 1 рік і 1 місяць, що допоможе підвищити ефективність менеджменту ПП «Клекотинське».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агроєкологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель: Методично-нормативне забезпечення / За ред. В. П. Патики, О. Г. Тараріка. Київ: Інститут охорони ґрунтів. 2017. 92 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. 2-е вид., доп. і перероб. Київ: КНЕУ, 2014. 624 с.
3. Бакушевич І.В., Бажал Ю.М. Знаннєва економіка: теорія і державна політика. *Економіка і прогнозування*. 2018. №3. С.77
4. Баєва О.В., Новальська Н.І., Згалат-Лозинська Л.О. Основи менеджменту: практикум. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 524 с.
5. Басюркіна Н.Й. Забезпечення продовольчої безпеки в умовах трансформації економіки України. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. Вип. 29. Одеса: ОНЕУ, 2008. С. 89-98.
6. Білінська В. Сучасні інноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Сер.: Економіка. 2015. Вип. 7 (172). С. 74–80
7. Блауг М. Управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: Монографія / М. В. Гаман. Київ: Вікторія, 2011. 312 с.
8. Близнюк Т.П. У разі підвищення циклічності розвитку на інноваційну тривалість підприємництва: монографія/ під ред. К.М. Олександрова. Харків: ХНЕУ ім. С. Ковалю, 2018. 352 с.
9. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: монографія. Харків: НТУ «ХП», 2016. 316 с.
10. Дяків О.Я., О.А. Адаменко Інноваційно-креативна діяльність як ключовий чинник розвитку підприємства. *Економіка, інновації, підприємництво*. 2016. № 25(II). С. 96–102.
11. Володимир Семиноженко Програма інноваційного співробітництва держав-учасниць СНД до 2020 року буде актуалізована. Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>). 2013. 11.12.

12. Гріфін Р. В., Яцура В. Основи менеджменту: підручник. Львів: Бак, 2017. 624 с.
13. Гриньова В.М. Інноваційний розвиток економіки України як стратегічний напрям підвищення її конкурентоспроможності у світі. Вісник економічної науки України. 2014. № 1. С. 140–143.
14. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення: монографія / О.В. Білінська та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В.Ю. Уркевича та д-ра юрид. наук, проф., чл.- кор. НАПрН України М.В. Шульги ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Київ: О.М. Ешке, 2015. 265 с.
15. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Цвик О.Г. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 5–8.
16. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2019. 528 с.
17. Заболоцький Б. Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навч. посібник. Львів: Новий Світ – 2000, 2007. 465 с
18. Загородній А.Г., Бойчук А.Б. Напрями удосконалення обліку витрат на інновації. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник наукових праць / відп. ред. О.Є. Кузьмін. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 309–313.
19. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1561-12 (з чинними змінами та доповненнями) URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
20. Зборовська О.М., Усик М.К. Формування механізму управління інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2012/7.pdf (дата звернення до ресурсу 10.06.2024 року).
21. Зінченко О.І., Салатенко В.М., Білоножко М.А. Рослинництво. Київ: «Аграрна освіта», 2017. 592 с.
22. Зязько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2018. 380 с.

23. Іванова Н.М. Особливості впровадження інновацій в сільськогосподарському виробництві. *Вісник Дніпровського університету. Серія: Економіка та управління*, 2017. № 2(16). С. 81-88.
24. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посіб. Суми: ВТД «Українська книга», 2003. 278 с.
25. Ільчук В.Д. Інноваційні процеси в Україні: стан та проблеми розвитку. *Економічний вісник*. 2014. № 4 (30). С. 104-108.
26. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. Л. Федулової. Київ: Основа, 2015. 522 с.
27. Ковальов В. В. Формування ефективної стратегії інноваційного розвитку підприємства. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2014. № 17. С. 261–267.
28. Ковальов В.В. Інноваційний розвиток підприємств: теорія, методологія, практика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 412 с.
29. Ковальов В.В., Грицай В.М. Інноваційний розвиток підприємств: концептуальні засади та практика в Україні. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 382 с.
30. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія]. Київ: Лібра, 2003. 280 с.
31. Козловська О.А. Методичні підходи до оцінки інноваційної діяльності підприємств. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 1-2. С. 65–69.
32. Колодинський С. Б. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємств. *Вісник Академії економічних наук України*. 2004. № 1. С. 95 – 98.
33. Кондратьєв В.О., Жеребко І.С. Особливості управління інноваційним розвитком підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2012/7.pdf (дата звернення до ресурсу 23.05.2022 року).

34. Котенко А.Д. Оцінка ефективності інноваційних проектів в Україні: монографія. Київ: ННЦ ІніРЕ НАН України, 2017. 224 с.
35. Коюда В.О. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності: [монографія] / В.О. Коюда, Л.А. Лисенко. Харків: ІНЖЕК, 2018. 224 с.
36. Крилова Г.Д., Кучер О.Ю. Інноваційний розвиток підприємств та його оцінка: теорія, методологія, практика. Київ: Вид-во НУХТ, 2015. 208 с.
37. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник / Н.В. Куденко. Київ: КНЕУ, 2016. – 152 с.
38. Лисенко Л.А. Управління інноваційним розвитком підприємства: теорія і практика. Київ: ННЦ ІніРЕ НАН України, 2014. 184 с.
39. Лях В.Ф. Стратегічний аналіз в управлінні підприємствами інноваційного типу. Київ: ННЦ ІніРЕ НАН України, 2016. 192 с.
40. Методика оцінки ефективності впровадження інновацій у підприємствах: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 152 с.
41. Методика оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 176 с.
42. Михальченко С.В. Інноваційний розвиток: методологія та практика управління. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 240 с.
43. Міжнародне дослідження Innovation Union Scoreboard. Європейська комісія. 2013. URL: [http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/...](http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/) (дата звернення 15.05.2022).
44. Мінаков Є.М., Хміль М.О. Сучасні аспекти впровадження інноваційних технологій у виробничій діяльності підприємств. Економічний часопис-XXI. 2015. № 1-2. С. 52–56.
45. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Стратегія реформування зарубіжного та інноваційного розвитку України на період до 2020 року. – 2014. – URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення 25.05.2022).
46. Міщенко О. О. Економіка знань: підруч. Київ: Знання, 2017. 308 с.

47. Молодоження М. С. Концептуальні засади управління результативністю інноваційної діяльності підприємств торгівлі // Економічний простір: 3б. наук. пр. / М. С. Молодоження. 2010. Вип. 42. С. 257-265.
48. Мороз, О.С. Використання інноваційних технологій у сільському господарстві. *Агросвіт*. 2020. Вип. 21. С. 58-63.
49. Населення як складник інноваційного розвитку території: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 176 с.
50. Новачук М. В. Методологічні основи впровадження інновацій у підприємства. *Економіка України*. 2015. № 11. С. 75–78.
51. Олійник Л. А. Інноваційний розвиток підприємств: сутність, форми, стратегії: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 352 с.
52. Пархомчук Л. Н. Сучасний стан та напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Економіка розвитку*. 2013. № 2. С. 82–87.
53. Пасічник Ю.В. Інноваційний розвиток та його фінансове забезпечення в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 2. С. 20–23.
54. Петрова В. О., Кузнецова О. С., Ковалевська Т. М. Інноваційний розвиток підприємств: методологія, практика, перспективи. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 284 с.
55. Петрова В. О., Семенов О. М. Оцінка ефективності інноваційного розвитку підприємств. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 9-10. С. 53–57.
56. Писаренко Б.А., Проценко Н. Б. Управління інноваційним розвитком підприємств / Б. А. Писаренко, // Вісник економічної науки України. - 2010. - № 1. - С. 81-851]
57. Поліщук О.А. Інноваційний розвиток в умовах глобалізації: теорія і практика. Київ: Вид-во НУХТ, 2017. 240 с.
58. Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 549. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-96-%D0%BF/card2#Card>.

59. Розенбліт Б. М. Економічна оцінка інноваційних процесів в підприємстві. *Економічний аналіз*. 2014. № 3. С. 98–104.
60. Семенов А.М., Колот В.П. Стратегічні аспекти розвитку інноваційної діяльності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2012/7.pdf (дата звернення до ресурсу 23.05.2024 року).
61. Ситник, І.М., Танасійчук Ю.В. Розвиток інноваційних процесів у сільському господарстві. *Агросвіт*. 2018. № 3. С. 54-59.
62. Словник-довідник для фахівців фармації з питань управління та економіки / За ред. В.П. Черних. Харків: Нове діло, 2001, 456 с.
63. Стадник В. В., Рудніченко Є. М., Томаля Т. С. Інноваційно-інвестиційні стратегії в управлінні ринковою вартістю підприємства: монографія. Хмельницький: ХНУ, 2018. 365 с.
64. Череп А.В., Олейнікова Л.Г., Череп О.Г., Ткаченко О.В. Управління інноваційним розвитком підприємств на основі реінжинірингу: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2018. 270 с.
65. Чернушкіна, О.О., & Козак, А.М. Особливості управлінської праці в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 654-658.
66. Чорна Т.С., Мітков В.Б., Кувачов В.П. Механізовані технології виробництва сільськогосподарської продукції (рослинництво): посібник-практикум для виконання лабораторних робіт. Мелітополь: Люкс, 2020. 124 с.
67. Шилова О.Ю., Чермошенцева Є. С. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. № 1. С. 220-227.
68. Youcontrol. ПП «Клекотинське» Жмеринського району Вінницької області. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/30710314/
69. Väderstad Tempo – сівалка нового покоління. URL: <https://www.vaderstad.com/>

ДОДАТКИ